Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагlкхета!

ШИНАРДИ
4
апрель.
1967 шу.
№ 39 (4364).
Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Министрий Совета орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ
1923 ШЕРА ДЕНЗ

КАГИРХОШТА — ПАТРИОТИЧЕСКИ КХЕТАМ

Советски халкъ чуйнна кийчо еш да ший дезача Шейна — Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 50 шу дизара. Мехка хlара мийнге кхехк юбилей сийна яьржа социалистически ахь. Денна совдувл къахьегамхоша доаха толамаш.

Наьха деган урауттадеш денош да хlанзара дараш. Дукха уйлаш латайохийт вай мехко хьабенача турпалерча наькъо. Доккхал ду вай сийлахь-йоккхача воай социалистически Даьхенах. Хьамсарча партецара безам совбоахаш боаг вай дегашка революцеи ала.

Укх дезача деношка къаьстта сийрдаьнна я хlара советски сага патриотически уйлаш. Советски паьха патриотизм — из Iалаьмате боккха лиэ ба. Коммунизм хьалъерий сакхетам лакх ме лу тlа-тlа чlоагlлу из. Цхьабакъда, из гlулакх ше ишттта дале а патриотически кхетам наха юкъе шерра боаржабе беза, къаьстта кагирхошта юкъе. Кагирхошта патриотически кхетам балар — из чlоагlа бехктокхамеи лоархlамеи гlулакх да.

Из кхета а деш, вай республике цхьайолча моттигашка дика вlаштlехьбаьккхаб из болх.

Дуккхача комсомольски организацеша ДОСААФ-а комитетащца, профсоюзни организацешца, спортивни обществашца цхьана, тайп-тайпарча формаех пайда а эцаш, чlоагl къахьег кагирхошта патриотически кхетам балара.

ВЛКСМ обкоме, горкомашка, райкомашка вlашагlъехкай революционни, тlемеи, къахьегамеи сийлен моттигашка гlолла походаш лра штабаш. Хlанзле дукха походаш яьй республика гlоръяьннача моттигашка гlолла.

Традици а хиина дlаэттад Советски Эскаре гlулакх де болха кагирхой торжественно накъабоахилга, «допризывника ди» дезделга.

Комсомольски организацеша спортивни обществашцеи ДОСААФ-а организацешцеи цхьана вlаштlехьдоаккх «Готов к защите Родины» яхача Ерригсоюзни спортивно-технически комплекса нормаш кагирхошка кхоачашъяйтилга. Советски эскаре гlулакх де уж бокъонца кийчбелга.

ДОСААФ-а дуккхача юххьанцарча организацеша дика вlаштlехьбаьккхаб шоай болх. Царех я «Красный молот» яхача завода, крекинг-завода, Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза, Наурски районерча «Советская Россия» яхача совхоза, иштта кхыйола юххьанцара организацеш.

Цар кхетамца вlаштlехьйоах тематически сайренаш, военизированни походаш, тайп-тайпара спортивни яхьаш.

Дукха дика хlамаш карагlдьннад дешархой патриотически кхетамца хьалкхебара республика школашта. Цар хьинаре дакъа лаьцар оборонно-массови болхеи дешархошта тlема-патриотически кхетам бaлареи Ерригроссийски хьажара-конкурсе. Нохч-Гlалгlайчен 14 школана ВЛКСМ ЦК Сийлен грамоташ елар. Заводской районерча № 3 йолча юкъерча школа Российски федерацe школашта юкъе шоллагlа моттиг яьккхар, хlаьта цунна ДОСААФ ЦК Сийлен грамотеи ахчан совгlати делар.

Революционнии тlемеи, къахьегамеи сийлен моттигашка гlолла яьча Ерригсоюзни походашка хьинаре дакъа лацарах вай цlе следопыташта бокъо елар Турпал-крепосте Брестеи Москвеи хиннача Ерригсоюзни слеташка дакъа лаца.

Дуккхача школашка вlашагlъехк тайп-тайпара музеяш. Хlанзле ерригача республике гlолла вlашагlъехкай революционнии тlемеи къахьегамеи сийлен 286 уголокаш, музеяш.

Дика болх беш я № 1 йолча Шелковской юкъерча школе вlашагlъелла спортивно-технически клуб. Грозперча Ленински районе № 7 йолча юкъерча школе республике эггара хьалха хьаййллай школьни радиоклуб.

Хlара шера хул къолача авиамоделистий, ракетчиктий республикански яхьаш. Тlехь-тlехьагlа школашка дукхагlа хьаелл технически кружокаш.

Цу тайпара масалаш кхы дуккха а доаладе йиш я. Кагирхошта патриотически кхетам балара гlулакх къаьстта дикагlа лел укх юбилейни шера. Цхьабакъда, цу балха юкъе хlанз а цхьайолча моттигашка дукха кхоачамбоацараш да. Дуккхача комсомольски организацеша, ДОСААФ-а комитеташа лерттlа терко яц кагирхошта патриотически кхетам балара. Кlезига вlаштlехьйоах революционни, тlема, къахьегама традицешта хетаяь сайренаш, гlоръяьннача моттигашка гlолла еш йола походаш. Цхьайолча моттигашка беррига кагирхой чуозац ДОСААФ-а организацешка, спортивни обществашка. ДОСААФ-а комитеташта юкъе кхетамца йоаржаяц социалистически яхь, хlаьта каст-каста цунах хьаху лар тахкац. Дукха кагирхой ба «Готов к защите Родины» яхача спортивно-технически комплекса нормаш дlаяланза, иштта кхы а. Цу тайпара хьал да Наьсарен, Малгlабика, Ведана, Советски районашка, иштта кхыча моттигашка. Дlахо ла мегаргдац из гlулакх. Шенхаштта тоабе беза кагирхошта патриотически кхетам балара болх.

ДОСААФ-а комитеташ профсоюзнии комсомольскии организацешца цхьана декхарийла я тlа-тlа дегlаухаш латта кагирхой хьашташ диза кхоачаш де. Ерригача формаех пайда а, эцаш, кхетамца вlаштlехьбаккха беза болх массайолча моттигашка. Юбилейни шера дукхагlа чакхъяха еза революционни, тlема къахьегама сийлен моттигашка гlолла походаш. Вlашагlъехка еза тlемеи къахьегамеи ветеранашца вlашагlкхетар сайренаш. Дукхагlа хьалъе еза спортивни комплексаш, базаш, керта клубаш, спортивно-технически школаш, тlема-спортивни лагераш

Чlоагlа лоархlаме да спортивни болх lайи аьхкийи цахаддаш белга

Дуккха нах юкъеозаш, лакха говзал йолаш — цу девизах дегlахкувла деза военно-технически спорта дерриге тайпаш.

Юххьанцарча партийни организацей декхар да цу балха цахаддаш терко е.

Бокъенна бола патриоташ хургболаш хьалкхебе кагирхой.

РСФСР ГЕОЛОГЕ МИНИСТЕРСТВА КЪИЛБАСЕДА-КАВКАЗСКИ ГЕОЛОГИЧЕСКИ УПРАВЛЕНЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ГЕОЛОГИЧЕСКИ ЭКСПЕДИЦЕ БОЛХЛОШТА НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТАШ ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Геолого-лахарен тохкамеи балхашта йола паччахьалкхен план кхоачашъеча толамаш дахарах, производственни хьокхамаш лакха хиларах, Ерригсоюзни геолога денца дувзаденна Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Гагиев Николай Ивановича — РСФСР геологе Министерства Къилбаседа-Кавказски геологически управлене Нохч-Гlалгlай геологически экспедице Шоадон-Ассински геолого-лохарий парте начальника.

Индербиев Иссархаджи Индербиевича — РСФСР геологе Министерства Къилбаседа-Кавказски геологически управлене Нохч-Гlалгlай геологически экспедице Терско-Сунженски гидрогеологически парте бурув деттача мастера.

Лоскутов Тимофей Васильевича — РСФСР геологе Министерства Къилбаседа-Кавказски управлене Нохч-Гlалгlай геологически экспедице Терско-Сунженски гидрогеологически парте керттерча гидрогеолога.

Мальков Григорий Михайловича — РСФСР геологе Министерства Къилбаседа-Кавказски геологически управлене Нохч-Гlалгlай геологически экспедице начальника.

Шипулин Виктор Иосифовича — РСФСР геологе Министерства Къилбаседа-Кавказски геологически управлене Нохч-Гlалгlай геологически управлене Нохч-Гlалгlай геологически экспедице воккхагlа волча техника-геофизика.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
И. АЛМАЗОВ.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1967 ш. 31 март.

Грозненски района Ленина цlерагlча колхозе бlаьстан юхье юв культураш дlае болабенна массехи ди да.

СУРТА ТlА: доакъара культураш дlаювш ба Дубовской Сергей Васильевича агрегата тlара сеяльщинаш Агеев Георгийи, Дулаев Бисолтеи.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Юбилейни бlаьстан кхашкара балхаш деигара денга сихлу.

Дикача агротехнически хана бlаьстан юхье юв культураш дlаер, гурахьа йийнача культурашта дика гlулакх дар, дукхагlа ялат даккхара де мел дезар дар кхаш леладерий керттера декхар да.

Цхьоалагlа апрель тlакхоачаш колхозий, совхозий механизатораша 19,2 эзар гектара тlа дlайийнай бlаьстан юхье юв культураш, из соахка цу хана йийначунца нийсдича шозза кlезигагlа хул.

Цхьадолча боахамашка ялатеи ялата-бобовии культураш дlаерна цхьана гидуаргаш, шекара свекла, коартол дlае болабенна.

Грозненски района колхозашеи совхозашеи пхи эзар гектара тlа дlайийнай бlаьстан юхье юв культураш, е дlае езачох йиттта процент.

Бlаьстан юхье юв культураш дlаерна цхьана гурахьа йийнарашта гlулакх ду боахамашка.

Ерригача республике хlанзале 93,5 эзар гектара тlа подкормка яьй, из ерригa гурахьа юв культураш дlайийначa лаьттах 54 процент хул. Дlадахача шера цу хана яьчул цхьайтта эзар гектар дукхагlа я из.

Наурски района боахамашка гурахьа йийнача ерригача культурашта подкормка яь бовла гарга ба. Наьсарен районе 82 процент, Ачхой-Мартана районе — 65, Грозненски — 61 процент подкормка яьй.

Цхьабакъда, иштта хьувкъама дика йоакхо яц дерригача боахамашка.

Малгlабика, Урус-Мартана, Шелковской районашка дlайийнача гурахьа ювча культурех 23—46 процент мара подкормка яьяц.

1967 ШЕРА 1 АПРЕЛЬ ТlАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШКА, СОВХОЗАШКА БlАЬСТАН ЮХЬЕ ЮВ КУЛЬТУРАШ ДlАЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ ЙОЛА

СВОДКА

	планах проценташца
Ачхой-Мартана	14
Ведана	—
Грозненски	14
Гудермесски	11
Малгlабика	8
Надтеречни	5
Наьсарен	3
Наурски	11
Ножай-Юрта	—
Советски	1
Сунженски	8
Урус-Мартана	10
Шаьла	5
Шелковской	18
г. Грозный	28
Ерригa республике гlолла	10

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ — ДУКХАГlА

Юбилейни шера хьалхара квартал чакхъяьннай. Цу юкъагlа республика фермай хьайбаш лeладераша даьча балхий итогаш яьй.

Iана замалахь де дезараш дукха дар колхозийи совхозийи фермашкарча болхлой. Шоай дерригa низаши уйлаши тlаерзаьяр цар хьайбай продуктивность лакхъяра, хьайбай продукташ дукхагlа яхараи уж паччахьалкхенга йохкараи. Советски Iаьдала 50 шу дизара шера сийна тlайица декхараш толамца кхоачашдара.

Паччахьалкхенга дулх дохкара хьалхарча квартала план 131 процент, шура — 110 процент, фуаш — 109 процент кхоачашъяьй. Дlадахача шера хьалхарча кварталаца нийсдича дулх дохкар 20 процент, шура — 7, фуаш 9 процент лакхденнад укх шера.

Хlаьта а хьалхарча квартала хьокхамаш дукха дог гlоздоаккхаш дац.

Хьалхарча квартала итогаш йича гучадаьннад «Атагинский», «Горец», «Горячеисточненский», «Новогрозненский» совхозаш тlехьаюсаш хилар.

Иштта боахамаш тlехьадисара керттера бахьан хьайбайи коа тlарча оалхазарийи продуктивность лоха хилар. Йолаш йолча торонех бизза пайда ца эцар да.

Бlаьсти — хьайбаш лeладераштa бехктокхамера ха я. Хьахинна къона хьайбаш лоралe, доакъара база чlоагlъяра йоакхо е еза, даьгlений кхоабе беза, хlаьта моша конвейер Iалашъе еза.

1967 шера 1 апрель тlакхоачаш хьайбай продукташ кийчъяра хьалхарча квартала план (процентащца) кхоачашъярах йола

СВОДКА

	Дулх	Шура	Фуаш
Ачхой-Мартана	111	103	114
Ведана	230	201	102
Грозненски	129	104	118
Гудермесски	166	126	118
Малгlабика	116	110	119
Надтеречни	125	113	128
Наьсарен	107	112	102
Наурски	118	114	122
Ножай-Юрта	121	110	63
Советски	50	118	100,8
Сунженски	150	103	105
Урус-Мартана	103	112	104
Шаьла	98	114	80
Шелковской	130	115	115
Ерригача республике	131	110	109

ТlЕХХЬАРЧА НОВКЪА ВОАККХАШ

Советски халкъо, Коммунистически парте, Советски Эскареи Тlема-Форда Флотеи тlемахоша 3-ча апреле тlеххьарча новкъа ваьккхар воккха паччахьалкхен деятель, СССР Гераашцара Низаш хьинаре хьалъерех цаI, Коммунистически парте тешаче вoI Родион Яковлевич Малиновский.

Ше майда. Цун трибунаш тlа — Москверча къахьегамхойи общественностеи викалаш, Советски Союзеи Iуний тайпайи маршалаш, инаралаш, алмиралаш, эпсараш. Цига я доазол дехьара делегацеш.

Мугlарчегl нийсденна дlаэтта латт майдан тlа эскара доакъош. Цар колоннашта Iотlаерзаьь я Iаьрж доллаш Iаьржача кlала оаса бoдаш йола тlема байракхаш.

15 сахьат даьнна ха. Советски Союза Коммунистически партеи Советски правительстваи кулгалхоша веначун прах чуйола урна йоккхача топа лафета тlара Iо а яьккха. В. И. Ленина Мавзолейна хьалххашка постамента тlа Iоттаю.

Мавзолея Централъни трибуна тlа хьалтlабоал Коммунистически партеи Советски правительстваи кулгалхой, веннар дlаволлилга вlаштlехьдаккхара вlашагlъеллача правительственни комиссе членаш. Цигтача ба цхьадолча социалистически мехкий оборона министраши министрий заместителаши, кхыбараш.

Траурни митинг хьайийллар КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина. Цо белгалдаьккхар Родион Яковлевич Малиновске ший дерригa сакхетаме вахар вай Сийлахь-йоккхача Даьхенна деча гlулакха дlаденна хилар, цо ший вахар эlамига волча хана дена эскаре деча гlулакхаца тийза хилар.

Сийлахь-боккха Дай-мехка тlом лаьттача хана, вай Даьхенна качъяьккхача фашистски ордашта духьала довнаш деш маршала Малиновске хьахьекхар, аьлар А. Н. Косыгина, ше воккхеи талант йолеи военачальник хилар. Цо веррига а дlавеннавар ше моастагlа вохавара гlулакха, вай Даьхе котъяккхара гlулакха.

Дукха хьинар дlалора маршала Малиновске Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача социалистически мехкий тlема низаш чlоагlдара гlулакха.

Цул тlехьагlа къамаьлаш дир СССР оборона министра хьалхарча заместитела, Советски Союза Маршала А. А. Гречко, КПСС МГК хьалхарча секретара Н. Г. Егорычева, Польски Халкъа Республика къаман оборона министра, Польша маршала М. Спыхальске, кхычар.

Траурни митинг чакхъяьннай аьле хьаккхайкалу.

Р. Я. Малиновске прах чуйола урна тархе чу дlачу а оттайийа, мемориальни Iоакъаца дlакъовл.

(ТАСС).

ДУНЕН НИЗ БОЛА ИНДУСТРИАЛЬНИ ПАЧЧАХЬАЛКХЕ

Лев ВОЛОДАРСКИЙ,
экономически Iилмай доктор

Советски промышленность — чоалхане а дуккха оагlош йола а боахама организм. Из я 44 эзарнел дукхагlа йоккха промышленни предприяти, дуккха итташ эзараш башха йоккхий йоаца подсобни предприятеши мастерскеши ца лаьрхlача а. Из я 300 гаргга тайп-тайпара промышленноста доакъош производствани, хlаьта цар чу болх беш лоадама хlама ца эшаш 27 миллиcл болхлой, инженераш, техникаш, гlулакхера нах а ба.

Ишта да из гlулакх хlанз. Цхьабакъда, башха дукха ха яц из кхыча бесса хинна, ах баь шу хьалха, экономически гlулакхашка диллача Европе а дунен тlа а эггара тlехьадисача мехкех мохк бар революци хилалехьара Россе. Территорега диллача дунен тlа хьалхара моттиг лоацар Россе, бахача наьха дукхалга диллача — кхоалагlа моттиг, хlаьта промышленни производства боарамга диллача — дунен тlа пхелагlа моттиги Европе йиьлагlа моттиги. Промышленни производства боарам лоха хиларахи лоархlамера доакъош вlалла лоацаш хиларахи, къаьстта а машиностроени, ший лоIаме а йоацаш. Йизза кхыча мехкех тийша хила езача хьал тlа кхаьчар революци хилалехьара Россе.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котъяьннача хьалхарча шерашка дукха къахьега а рузкъа доаде а дийзар вай мехка дунен хьалхара тlом болабалалехьа хиннар мукъах юхаметтаоттадара. Из данза даргдоацаш дар, хlана аьлча, дунен хьалхара тlом лаьттача шерашка а, хlаьта иштта интервенции граждански тlоми хиннача шерашка а вlалла дувцилга йоацаш чlоагlа хlалак хиннаяр Россе экономика. Кхоачам ба ер цифраш белгалъяьхача: 1920-ча шера йоккхача промышленноста продукци тlом хьалехьа хиннaчул лоадама хlама ца эшаш ворхlазза кlезигагlа яр. 1921-ча шера 116 эзар тоннага кхоачаш чухнахьа даьлар чон хьаделга, вешта аьлча, тlом хьалехьа деш хиннaчох дерригa а 3 процент гаргга мара хилацар из.

Исторически лоацача хана советски халкъо юхаметтаоттабир промышленноста тlом хьалехьа хинна боарам, хlаьта цул тlехьагlа, тlеххьара тlом хьалехьарча пятилеткай шерашка Iалашдир хьалланза а лаккхарча темпашца а из дегlаухилга. Цхьабакъда, фашистски Германе вайца тlом хьоабаро юкъагlдитар воай боахам тоабеш вай машаре хьега къа, хlаьта советски экономикана Iалаьмате доккха зе а техар цо. Боккха Даьй-мехка тlом чакхбаьннaчул тlехьагlа хьалхарча шерашка СССР-о кхоачашйир гlемах беха хинна боахам меттабоалабареи, хlаьта цул тlехьагlа халкъа боахама дерригa доакъош сихха дегlадоалалеи Iалаьмате йоккха программа. Хlанз укх сахьате промышленни производства юкъарча объемага диллача Европе хьалхара моттиги дунен тlа шоллагlа моттиги лоац Советски Союзо.

Укх дlадахача шерашка Iалаьмате чlоагlа дегlадаьхкад промышленноста дерригa доакъош, къаьстта а халкъа боахама технически прогресс еш дола доакъош. Аьлча кхоачам ба, 1913-ча шера деш хиннaчул 16-зза дукхагlа даь ца Iеш чон хьалу хlанз укх сахьате Советски Союзе, хlаьта болат делга цу юкъагlа 20-зза даьнна ца Iеш алсамдаьннад. Революци хилалехьарча Россе дунен хьалхара тlом болабалалехьа доакхаш хиннaчул лоадама хlама ца эшаш 26-зза дукхагlа доакхх хlанз мехкдаьтта шера. Революци хилалехьарча Россе бlарччача 1913-ча шера яьккха электроэнерги ерригa а 2 миллиард киловатт-сахьат мара яцар. 1966-ча шера 550 миллиард киловатт-сахьата дlагарга гlертар йоаккхаш йола электроэнерги. 1913-ча шера 2 эзарнел а кlезигагlа яр хьаяь металл теда станокаш, хlаьта 1966-ча шера — 191 эзар. Химически промышленность дегlайоалаяра мел лакхарча темпашка дlакхаьчад бlаргагу укх бакъдолчох: 1913-ча шера революци хилалехьарча Россе хьаяь минеральни удобренеш ерригаш а 89 эзар тонн мара яцар, хlаьта хlанз уж 35 миллион тоннал а дукхагlа хьаю.

Советски Союза экономика сихха лакхъяра, экономически гlулакхашта из капиталистически мехкий лоIаме хулга дlадаккхара, из суверенитет йолаши тlемах лораяла, тlом юхатоха низ кхолчаргболаши хулга Iалашдара данза даргдоацаш дар еза-йоккха промышленность хьалъелгеи дегlайоалаелгеи. Мел эша хьалаш хьадир дуккхача наха эшаш йола хlамаш хьаю дерригa доакъош лакхарча темпашца дегlадоаладара а. Низ бола яйгеи кхачани промышленность йолаш я хlанз Советски Союз. Вай хапарча, лаккхара къахьегама овсарле йолча техникаца Iалашъяь йолча кlадай, кога гlирсий, даьрей предприятешка, мясокомбинаташка, консерваши шекари деча заводашка, шерра наха эша кlамаш хьаеча дуккхача кхыча предприятешка Iалаьмате дукха бедал тlаух. 1913-ча шера Россе хьадеш хинна тайп-тайпара кlадаш алхха 3 миллиард метр гаргга мара дацар. Хlанз укх сахьате СССР-е хlара шерра-шера 9 миллиард метр кlадаш ду. 1913-ча шера 60 миллион сага бувххал мара бацар телатах хьабу кога гlирс, вешта аьлча, шера сагага цкъа бувххал а кхачацар из. Хlанз хlара шерра-шера 500 миллион сага бувххал телатах кога гlирс хьабаь Iац. Революци хилалехьа Россе шерра-шера хьаеш хинча шекара песок цхьа миллион тоннал лоадама дукхагlа яцар, хlаьта хlанз — итт миллион тонн гаргга. Революци хилалехьа Россе 100 эзар тоннал кlеззига дукхагlа мара даккхацар хьайбай даьтта, хlаьта хlапз шерра-шера цхьа миллион тонн даьккха а Iаш.

Советски Iаьдал эттача юкъагlа 40 эзарнел дукхагlа йоккха промышленни предприяти хьалъяьй СССР-е. Революци хилалехьарча Россе вlалла доацаш хиниз дуккха промышленноста доакъош духхьашха хьалдаьд. Уж да эггара хьалхарча аргlанна еза-йоккхача промышленноста доакъош. Вlалла ца хиннача е лоадама ца хиннача керда хьалъяьй автомобильнии тракторнии промышленность, самолетостроени, бос болчеи паггахьа мара ца нийслучеи металлай производство, химически промышленноста дуккха доакъош, иштта кхыяраш. Цу юкъе йоагlа дуккхача наха а эша хlамаш хьаю промышленность а. Промышленни ерригача производства темпаш лакха йолча СССР-е къаьстта сиха дегlаух культурно-бытовойи боахамашка эшеи хlамаш хьаелга. Цу тайпара производство лоадама яцар революци хилалехьарча Россе. Хlанз советски наьха вахаре шерра юкъе яьхкй тайп-тайпара электрически прибораш, телевизораш, радиоприемникаш, холодильникаш, иштта дуккха кхыйола йlаьххача хана наха пайда аца хlамаш. 1950-ча шера алхха 11,9 эзар мара телевизораш хьаяцар вай, хlаьта хlапз шера вай хьаю йиъ миллион совгlа телевизор. Хьалхагlа вай 1 миллион гаргга мара арахецацар радиоприемникаши радиолаши, хlаьта хlанз — 5 миллион совгlа. Цу тайпара бакъдараш хьашт мелл а дувца долаш да.

Советски промышленноста дегlаахара оамал я из хадданза дегlаухаш хилар. Лаккхарча темпашца дегlаух советски промышленность, цунна довзаш дац производство чухнахьа ювлилга. Паччахьалкхен цаl мара йоацача халкъа боахама планаларда тlа дегlаухаши мехка ерригa экономика дегlалра хьашташ хьалдоацаши из хиларах да из.

Овлан тlара хувцаденнад дунен производстве СССР-о лоацаш дола дакъа. 1913-ча шера дунен тlа хьаеш хиннача ерригача промышленни продукцех алхха йиъ процентал кlезига дукхагlа мара яцар Россе хьаеш хиннар, хlаьта хlанз дунен промышленни продукцех лоадама хlама ца эшаш пхелагlа дакъа продукци СССР-о еш я. Нагахьа санна революци хилалехьарча хана американски промышленноста объемах алхха 12,5 процент мара Россе хьаеш хиннaе, хlанз СССР промышленни производство 65 процент я США промышленни производствацa йистача.

Советски промышленность сихха дегlаахаро советски паччахьалкхенга торо хилийтар халкъа боахама дерригa доакъош вай ханарча техникаца Iалашде. Iалаьмате чlоагlа технически прогресс хул промышленностана шийна чухь а. Социалистически промышленноста массе даькъе а долаш да вай ханара керда, лаккхара овсарле йола машинаш, керда технологически процессаш юкъехувлилга.

СССР индустриализаци яр, дунен тlа эггара дукхагlа дегlадаьккхача промышленни шин мехках цаl цу нах хилийтар, — из алхха дукхаллий процесс хинла ца Iеш, дикаллий процесс а яр. Даьй-мехка а дунен а техникаеи Iилманеи вай хана карагlдьннача хlамай лоархlам а беш хьайора керда предприятеш, хьалора промышленноста керда доакъош. Къахьегамаи Iилманеи юкъе бокъонца цхьоагlо йолча СССР-е юкъарчал доацаш производительни низ а хинна дlаэттад социалистически Iилма, цун дукха Iилмал аппарат. Цунна гlодир дипломированни инженераш кийчбара даькъе хlанз лехва а СССР-о хьалхара моттиг лацаро, цу гlулакха из Вlашагlкхийттача Штател хьалха яьнна хиларо. Россе революци хилалехьарча пролетариата тара йоацаш, дешар харга а технически кхетамга а диллача Советски Союза болхлой класс ше а геттара хувцаеннай укх тlеххьарча итташ шерашка. Станокашта, машинашта, конвейерашта, автоматически линешта доал а деш, парга болх байтача болхлоех ахаш лакхера е юкъера дешар хоьш бола нах ба. Советски индустре продукце ше а — дунен тlа эггара йоккхагlа йолча турбинаша, йоккхийча домнаша, прокатни станашта, уникальни станокаша, алхха лаьттан тlеи лаьттан кlалхеи баь ца Iеш, хина кlалха а космосе а болх беча чоалханерча прибораша, тlехьяьнна дикача оптика — цу дерригнеша тешал ду хlанзара советски промышленность лаккхарча технически боараме хилара. Производства оатхалаштеи царга болх байтара хьисапашкеи хула Iилман-технически революци кхы а дlахо йода.

Советски Союза промышленность дегlаахара хьакъехьа кхы цхьаькха а лоархlамеи хьехамеи хlама да белгалдаккха дезаш. Революци хилалехьа, керттерча даькъа, мехка централънии къулбехьени районашка гулъенна яр Россе промышленность. Геттара кlезига пайда ийбора малхбоален районашка хиннача а хlанз йолчаш йолча Iалаьмате дуккхача Iалама ганзех. Боккъаллар аьлча, цхьаккха промышленность а яцар Россе тlехьайиса хиннача, къамий йистошка. Хlанз из гlулакх овлангара хувцаденнад. Мехка территоре тlа пайданагlа хургйолча моттигашка промышленность дlанийсъяра даькъе Iалаьмате дукха болх баьб Советски Iаьдало. Хlанз промышленни производства юкъарча объеме нонагlа лоархlам болаш я малхбоалехьара районаш. Металлаш хьадара а, электроэнерги яккхара а, мехкдаьтта даккхара а, дайм наха эшача товарий дуккха тайпаш хьадара а доагlаш да из вай аlлнар. Массехк цифр йоалаергья вай. Берригача мехка доаккхача мехкдаьттах 11,5 процент 1940-ча шеррехьа малхбоалехьарча районаша луш дар, хlаьта 1965-ча шера — 28,9 процент, кlор 1940-ча шера — 35,9, 1965-ча шера — 50 процент, болат 1940-ча шера — 32, 1965-ча шера — 41,7 процент, электроэнерги 1940-ча шера — 22,1, 1965-ча шера — 41 процент. Дуккха къамаш дахача Советски паччахьалкхен дерригача халкъий гlулакх тоадара тlаерзаяь йола Советски паччахьалкхен ленински къамий политика вахаре чакхъяккхара цхьа хьокхам ба промышленность дlа-са ниисъяра даькъе карагlдьнна хlамаш.

Советски Союза промышленностана хьалхашка бехктокхаме декхараш оттадаьд кердача пятилетке (1966—1970 шераш). Цар лоадама хlама ца эшаш цкъан ахаззеи алсамйоаккхаргья производства объем, тоадергда производства технико-экономически хьокхамаш. Промышленность кхы дlахо а сихха дегlайоалаяра хьакъехьара из программа кхоачашъяра Iалаьмате боккха лоархlам болаш да планированеи экономически стимулированеи керда система чакхйоаккхилга. Предприятеш дукхагlа шоай лоIаме хулийташ, шоай балха дерригa хьокхамаш тоадаларна хьаштдолаш уж хулийташ да цу реформа маIан. Къаьстта аьлча, болх рентабельнегlа барца, шоай керттерча фондех дикагlа пайда эцарца, продукци дикагlа хилийтара хагданза тlакхувш хиларца хьаштдолаш хул предприятеш. Кхетадеш да, цу реформа цхьаккха а юкъара хlама дац боахама капиталистически система йолча мехкашка чакхйоахача боахамашта доал дара принципашца. Аьлча кхоачам ба, нагахьа санна тlабоагlа пайда предприяте балха керттерчарех цхьа хьокхам а хилна дlаотташ хилча, из пайда дlабохийта наькъаш вlалла тара дац боахама капиталистически система хьалашкарчарна. Предприятешка хьахула беррига пайда дlабохийт берригача халкъа боахама эшачунга, из пайда хьабаь йолча ерригача коллективана эшачунга.

Хlанз укх сахьате кердача системага яьккхай 2500 гаргга промышленни предприяти. Предприятеш кердача системага яхара процесс дlахо хьош я. 1966-ча шерре а тlехь кердача тайпара болх беш хиннача хьалхарча 704 предприяте Iоаьча опыто хьахьекхад ший промышленность дlахо а сихха дегlайоалае а, хlаьта цунга гlолла паччахьалкхен экономически низ дlахо кхы а дукхагlа чlоагlлулга, советски халкъа вахара хьал гоалулга Iалашде а СССР-га мел эша торо хилар.

(АПН).

ГIИШЛОШЪЕРАША БЕРАШТА ДИКА СОВГIАТ КИЙЧДАЬД

Дукха ха яц Грозне микрорайон яхача метте нах баха хайша, бакъда, хIанзле я дика тоаяьй из.

Селхан цхьаькха событи а хилар цига. Керда хьальяьча берий бешясли болх бе йолаеннай. Из санна дика кийчъяь берий бешамаш дукха яц Грозне. Ханага хьежжа къаьсткъаьста кхаь корпуса чу дахаргда 280 бер (халкъа образоване городской отдела доалахьа я беш).

Дукха къахьийгар беша-ясле заведующе А. Б. Певчевас эшаш йола еррига мебель, инвентарь Іалашъеш. Дукха пособеш кийчъяьй бераштa тайп-тайпара говзалаш Іомаяра. Коа (лакхерча сурта тIа) бераштa ловза шортта моттиг я, хоза тоаяьй беседкаш, майдаш.

Из гIишло хьаеш хьинаре къахьийгар «Грозпромстрой» треста № 12 йолча гIишлой-монтажни управлене гIишлошъераша. Беш хьалъеш хиннача К. Сапентьева кулгалдеча каменщикий бригада коллективо къаьстта дика болх бир. Сурта тIа ба цу бригадера членаш (аьрдехьара аьттехьа) Г. Бабатханов, А. Титаева, А. Широков, А. Побединский, В. Сараев, В. Шиенко, В. Оводов, А. Косовцев.

И. Плиева сурташ.

БУРУВДЕТТАР

Тийрка довкъаш шийй «ткъамашта кIала декха», тIатеIIа доаллача дехко ди баьддерзадаьдар, дIаюхе кхаччалца гуш яцар буровой. Цу дийнахьа шийй аргIанарча вахте яр М. Богатырева кулгалдеча бурувдеттарий смена. Скважина чу инструмент Іочуйохийташ боахкача новкъосташка хьежаш латтар Мухьмад. Из болх беча хана буровой механизмаш чIоагIа зувш, оатхал мелъеннайй хьожаш Іаьдал да Мухьмада массаза а. Иштта инструментага хьожаш латташ цIаьхха зийра цо лакхера турба юхахьовзаенна хилар. Цу сахьте сацийтар болх. Турба дIачIоагIйир. Бурувдеттар фийла хиларах авари ца хулаш йисар скважина. Из бахьан долаш зехьа ца довш дисар эзараш сом ахча.

Мухьмада карагIдийннача дуккхача из санна долча дикача гIулакхех цаI мара дац вай хьоахадаьр. Атта боаца бурувдеттачун болх цо дIабоабаьча хана денз шийна тIадилла гIулакх тешшаме кхоачашдеш хьавоагIа из. Балха эттача хана хала дар эIамигача сага. Йоаца балха говзал, лоа, хотта, бийсанара къахьегама вахташ — массагIа яр из цунна хьалхашка этта хало. Бакъда, бера хана денз къахьегама тIера хиннача Мухьмада чIоагIо йир бурув тохара говзал Іомае. Ца ховр, ца кхетар новкъосташка хьаккхашта дIа а хоатташ болабир эIамигача саго болх. Дукха ха ялалехьа бурувдеттачун гIонча хул цох.

1965-ча шера декабрь бетта «Ахлово» яхача участке лохерча мелови тIоанашта бурув тохара бригада вIашагIйоллаш яр конторе. Цига эшар халонех кхералургбоаца нах. Хьалхарчарца яьккхар кулгалхоша М. Богатырева цIи. Бийтта бутт баьинаб цу хана денз. Халача геологически хьалашка № 823 йолча скважина бурув тохаш йоккха опыт йола бурувдеттар а хинна дIаэттадв Мухьмад. Цунна еннай ялхлагIа разряд.

— Оамал дика йолаш бурувдеттар ва Богатырев, — йоах бригада мастера Н. А. Бахчевникова. — смена коллективагара болх боккъонца бар хьа а дехаш массанена хьокхам луш къахьег цо ше. ЧIоагIа я цун смена къахьегама дисциплина.

Каст-каста кхыйолча сменашка болх беш бIаргаго йиш я Богатырев, царна гIо деш. Эшшача метте бурувдеттачун гIонча болх бу цо. Цу гIулакхо лохлац Мухьмада хIама, кхы а тоаду, шийй смена, ерригача бригадана кхы а дукхагIа везалу. Цунгара хьокхам ийбеш дикагIа болх бе гIерт коллектива чувоагIача 32 сагах хIаравар. Цудухьа я цун смена лаьтта кIоаргаленашта бурув деттача хьалха.

Пятилетка шоллагIча шера хьалхарча кварталах бурув тохара задани шиъ ах бетта кхоачашъяьй цун смена коллективо. Къаьстта боккха толам баьккхаб цар март бетта — план 200 процент кхоачашъяьй ткъаь дийнахьа. Богатырева смене къаьстта дика болх беш белгалбаьннаб бурувдеттарий гIончаш А. Кузнецова, П. Никитенко.

Духхьал шийй смена толам баккхарах кхоачамбаь Іац М. Богатырев. Ерригача бригадо котало яккхар ловш къахьег цо.

— ЧIоагIа чоалханера скважина я оаха бурув тохар. «Ахлово» участке иззал кIоарга скважина яьккхац хIанзалца — проектах 4300 метр бурув тоха деза укхаза. — йоах Мухьмада. — Атта декхар дац из. ХIанз скважина кIоаргал 3942 метрага дIакхаьчай. ХалагIа хургда тхона дIахо бурув тоха. Бакъда, тха барттайнача бригадана кхоачашдулургдолаш гIулакх да из.

Духхьал бурув тохара план кхоачашъяь Іац хьинар долча мастера, дикача организатора Н. Бахчевникова кулгалду из бригада. Утяжелитель, химически реагенташ, кхыйола материалаш кхоара къовсам лоаттабеш лохбу бурув тохарга дIабода мах. Март бетта ткъаь дийнахьа кходаь 28 эзар сом гаргга ахча. Коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеча цу бригаде дукха ба шоай декхараш толамца кхоачашдеш бола мехкдаьтта тохкараш. Царех ба бурувдеттараш Б. Гатиев, лаборантка О. Журавлева, кхы дуккха бараш. Советски Іаьдала ах бIаь шу дизара сийна къахьегама вахте латтача Мухьмада смена юкъейоагIача бригада коллективо лаьрхIад скважина бурув тохалга а тохкам белга а юбилейни денга йисте а даьккха, кердача скважина бурув тохилга дIадоладе.

«Малгобекнефть» НПУ № 2 йолча конторе ше болх беча массехк шера йиъзлагIча скважинана бурув тохаш ва Мухьмад. Цу юкъа контора ерригача коллективе дIахезай цун цIи, дуккха Сийлен грамоташ, ахчан совгIаташ тийннад, баркал аьхад.

И. ЮСУПОВ.

КОММУНИСТАШ ХЬАЛХА ЛАТТ

Сунженски района Щеча Эскара цIерагIча колхоза парторганизаце чувоагIа 77 коммунист. Царех дукхагIбараш производства бехктокхамерча участкашка къахьегаш ба. 25 коммунист баьцадаараш леладеча бригаде къахьегаш ва, 23 коммунист хьайбаш леладеча бригаде а кхыча бригадашка а болх беш ба.

Къаьстта тоабелар колхоза боахам укх тIеххьарча шин шера коммунист Ясинецкая Людмила Петровна колхоза керте эттача. Социалистически декхараш тIехдика кхоачашдеш хьалха латт коммунисташ. Царех ба № 1 йолча тракторно - полеводчески бригада кулгалхо, Къахьегама Щеча Байракха орден енна Кузнецов Николай Афанасьевич, «За трудовую доблесть», яха медаль енна тракторист Кровцов Владимир Михайлович, иштта кхыбараш а. 1966-ча шера производстве дика толамаш дахарах КПСС Сунженски райкомеи райисполкомеи карара кара тела Ще байракх еннай цу колхоза.

Нагахь-санна, 1964-ча шера хIара гектара тIара чуийца ялат 18 центнер мара хиннадеце 1966-ча шера ка болча ялатий хIара гектара тIара 26 центнер чуийцар. Дика къахьег комбайнераша И. Буловинцова, И. Чихачева. Царех хIаране 200 гектар тIара ялат чуийцар 1966-ча шера. Дика толамаш даьхад 1966-ча шера хьайбаш леладераша. Хьайбай продукци кийчъярай из пачхьалкхенга йохкарай планаш а социалистически декхараш а тIеххоачашдаьд. Из толам боаккхача хьинаре дакъа лаьцар коммунисташа № 1 йолча шурий-товарни ферма заведующе новкъоста В. Скорикова, оалхазараш леладеча ферма заведующе новкъоста И. Зубкова, вокхагIа волча жа Іуно Л. Цатуряна, доярка Д. Книжноковас, кхы дуккхачар а.

1966-ча шера баьпца пайда 1920 эзар сома маьха ба. ХIара къахьегама денах I соми 70 кепиги ахча деннад, 2 килограмм кIан, 200 грамм гидуаргаши еннай колхозхошта.

Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дузача денна сийленца накъабахара Социалистически яхье баьннаб колхозхой. Укхаза а хьалха латт коммунисташ.

С. ВАСИЛЬКОВ,
Щеча эскара цIерагIча колхоза парткома секретарь.

Советски Іаьдала 50 шу

ОКТЯБРЬСКИ РЕВОЛЮЦИИ ХАЛКЪИЙ КЪАМИЙ-ПАРГIАТОН БОЛАМИ

I.

ХIАНЗЧУЛ тIехьагIа кIезига ха яьлча дерригача прогрессивни адамаша чIоагIа дез а деш белгалдоаккхаргда дерригдунен исторе лоархIамегIара ди — халкъий паргIатон иразе бахьанце эрсий пролетариато дира классови къовсам а лоаттабеш хьакхеллача Советски пачхьалкхен шоваткъе итт шу дуза ди. Цхьаь цхьан кхыча юкъагIа «исторе локомотиваша» (иштта аьннад Маркса революцеех) баьбац Октябрьски социалистически революцеца тIабежар миссел боккха болх.

Ха дIаяхарга хьежжа, Октябрал тIехьагIа дIадахача исторе гIирс дукхагIа «хьал ме ботт» къаьгагIеи шаьрагIа баргагуши хьалхарча плане дувл дунен халкъашта юкъерча болхлойн коммунистически боламцара, халкъий къамий-паргатон беррига къовсам дегIаахарцара эрсий революце хала йиш йоаца бувзамаш. Вай ханарча ерригача заманна а Іалаьмате йоккха воздействи яьй цу революце.

Октябро счет хьа а йийла дIадахача шоваткъе итт шера лоархIамегIарча итогех, шекало йоацаш, цхьа итог я империализма колониальни система йохар.

Дагалоацаргда вай ткъоалагIа бIаьшере йолалуча хана гIулакхаш мишта дар: империалистически пачхьалкхенашта юкъе дийкъа йистедаьнна дар дуне. Дунен тIа бахача нахах кхоалагIа дакъа хинна па Іеш бола нах, бIарччача континентай халкъаш — Азе, Латински Америке бахача нахах Іалаьмате дукха нах, ерригa а хIана яц аьнна «Іаьржа» Африка — геттара низкъалча колониальни низ-Іоткъача кIал нийседелар. Шоай паргIато бахьанце цу халкъаша лоаттабу къовсам хьаддача доазонна чулостабаьча оамалехьа бар, цо толам баккхацар. Колониализм чIоагIлуш йоагIар, низ - Іоткъама кIал латтача халкъий къамаргах такхарг шод а баь даимал а юсарг тIирг кач тессай аьнна хеталора. ТIаккха Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хул. Цо эггара хьалхара низ болаш хIама тох колониальни системана. Россе къахьегамхой котбаларо, самодержавни буржуазно - помещикий строй дIаяккхаро, метрополешка империализм а «периферешкара» цун позицеш а мелъю.

Низ - Іоткъама кIал латта халкъаш паргIата даьхача мара пролетариат ше а паргIата йоалалургъяц. Кхыча халкъашта низ - Іоткъам лоаттабеш дола халкъ шийй лоIаме паргIата хила йиш яц. Марксистски теоре уж принципаш чакх а йоахаш, пролетарски революце колониализма эIанараш тед «халкъий набахте» аьнна цIи дIаяха Российски империхиннача Іалаьмате йоккхача территоре тIа.

«Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!» яхаш бола Коммунистически парте Манифеста гIорбаьнна тIахьехам Октябрьски революце шербу ер лозунг тIа а теха: «Масса а мехкашкара пролетареши низ - Іоткъама кIал латта халкъаши, вIашагIкхета!». Цунна чулоагIар российски болхлой класси пачхахьа Россе къамий йистошка дахача халкъашен шоай паргIато бахьанце лоаттабу къовсам цаI хилар.

Октябрьски революци котъяларо, деррига халкъий паргIатон, нийсхон, вошаллий хьакъехьара сийлахь - йоккха [illegible]

на качбахар Азе, Африка, Латински Америка мехкашкара миллионаш нах. «Цар юкъарча моастагIчоа — империализмана, из бIогора а экхнйиташ, эггара хьалха хIама тохарца новкъостал даь Іанавр Октябрьски революци Малхбоален халкъашта, — белгалдаьккхад Хо Ши Мина. — Цу революце царга иштта дIахьекхар хьалха паччахьа Іаьдало тоIадаь даьхкача халкъашта бокъонца йола къаман паргIато мишта яла еза а».

Шоаш дIалийпача мехкашка фунагIа даь а Октябрьски революце идеяш чу ца йолийта гIерташ йолча колониальни империша Іалаьмате къиза репрессеш лелаешехьа а, массе духьаленех тIех а ювлаш, уж идеяш дIакхоачар низ - Іоткъама кIал лаьттача халкъашка, хIаьта цу идеий влиянех кхы а низ болашагIа баьржар къамий - паргIатон болам. Низ - Іоткъамийн деспотизман низел сийлахь - доккха котвалар да из, яхача уйлаица тIайицар Россе революци хилара хьакъехьара кхаъ Инде тайп-тайпарча политически лостамий хьалха латтача викалаша. «Инде даькъала дувц шо дерригача дунен демократена маэшшара оаш яьккхача сийлахь - йоккхача коталонца», — аьнна белгалдаьккхадар 1918-ча шера Советски республика кхыча мехкашцарча гIулакхий Халкъа Комиссариате кхаьчача Инде къахьегамхоша ловца боаккхаш яйтача послане тIа.

Іалаьмате чIоагIа гIозбаьнна Октябрьски революцена ловцаш доахар Китаерча кортамукъален болама доакъошхоша. Из болам революцегахьа баккхара геттара боккхача лоархIамера дар Китаера паччахьа Россе колониальни привилегеш Советски правительства дIаяхар. «Оаха новкъостал ду, алхха тхоай къахьегама классана даь ца Іеш, китайски халкъа а, хаIьта Сийлахь - йоккха Октябрьски революци хиинача хала дена оахош яьхар цунна кхы цIаькха а дагадохийт оаха, — аьнна белгалдаьккхар 1919-ча шера август бетта Советски правительства китайски халкъага яхьийтача послане тIа.

Дунен тIа эггара хьалхарча социалистически пачхьалкхен кIоарггача хьакъалера интернациональни политика шерагара шерага дукхагIа езалора колониальни шоай лоIаме доацачеи мехкий къахьегамхошта. Йиза цар хьаштaшта маэшшара яр из политика. Азе, Африка, кхыча континентий колониальни шоай лоIаме доацачеи мехкий халкъаша шоай даггара къоабалйора, могайора пачхьалкхенаш къамий шоай лоIамеи суверенитет йолаши хулга Іалашдара, шийй гIулакх ше къоастале хIара халкъа бокъо ялара тIаерзаяь йола Советски правительства хIара акци.

Малхбоалехьарча къовсам лоаттабеча халкъашта Іалаьмате боккхача лоархIаме хилар ер гIулакх а: Октябрьски революце бокъонца хьагуча а лаьккха бIаргадайтар аламаш «лохерчеи», «лохерчеи» расашта, кIайчеи шоай цивилизаци хьае шоашта ховргдоацаши цудухьа даиман а кхычарна баца безаши болча, «бос болчеи» наха декъадена да, яхаш, йола империалистий теори ерригa a харц хилар. Ленински къамий политика деррагIа [illegible] пачхьалкхе [illegible] тоабен[illegible] Іил[illegible] йо[illegible] стически республикаш.

Хьалхарча латта керттера декхар цаI хилара кхетадаь долча советски халкъий барт-йиш тайначеи вошал[illegible]

долчен деІалга хьадир сага личность массе оагIора дегIайоалаяра мел эша хьалаш. Бокъонаши торонаши цхьатарра нийса я Советски Союзе дахача дерригача халкъий. Из хинна а Іац. Дика камаьхал а йоалаш чакхбоаккхаш латт еррига союзни республикаш экономически культурни нийсъяра никъ. Кхыча советски республикашка хьежаечул оцца дукхагIа капиталовложенеш хьежаю укх тIеххьарча шерашка, масала, Средни Азе республикай экономика дегIайоалаяра.

II.

КЪАМИЙ - ПАРГIАТОН болам дегIаахара керда зама шийгара дIайолаенна рубеж яр Октябрьски социалистически революци. Цхьан хана низ болаш хинна колониальни империш дунен карта тIара дIаялар, дунен халкъашта юкъерча политически вахара арене хьалха низ - Іоткъама кIал лаьтта халкъаш хьинарен шийй лоIамен низ а хинна хьаоттар, бокъонца шоай къамий лоIаме хилара тIехьа пар лоаттабу къовсам — из деррига а вIашагIдала йиш йоацаш чIоагтIа дувзаденна да сийлахь - йоккхача эрсий революцеца, социализма низаш чIоагIдаларца, болхлойн коммунистически болама, дунен халкъий классови антиимпериалистически къовсама толамашца.

Къиза колониальни эксплуатации империализма экспансии тIалатташ дуккха ха яьккхача кхаь континента Іалаьмате йоккхача территоре сибат овлангара хувцаденнад укх дIадахача ах бIаь шера. ХIанз цу территореех 95 процент гаргген цига бахача нахах 97 проценти — уж мукъаяьнна късла пачхьалкхенаш я.

Белгалдаккха деза, шоай къаман паргIатон революцеш дIахо кIоаргъяра, шоай пачхьалкхен суверенитет чIоагIъяра, неоколониализмана дуьхьаларча, социальни прогресс бахьанце, колониализма экономически тIехьле дIа а яьккха, шийй лоIаме хургйола шоай экономика хьалъяр духьа лоаттабеча къовсама декхараш къоастадеш да хIанз Азе, Африка, Латински Америка дуккхача мехкашкара халкъаш.

Коммунистически болхлойн партей 1960-ча шера хиннача совещане Заявлене тIа белгалдаьча бесса, политически шоай лоIаме хулга карахьчачул тIехьагIа хьалхагIа колонеши ах-колонеши хиннача мехкий халкъашта юкъ-меттера дош а хинна хьалхашка отт дIахо дегIаахара наькъий хьакъехьара дош. Империализман неоколониализман низашта духьала, реакценен - къаман бюрократически - буржуазни лакхе латтарий империализмана тIатайжача группаштен духьала къовсам латтача хьале хулаш да дегIаахара лостам хоржилга, къамий пачхьалкхений политика къоастаелга.

ХIанзлехьа а дукха лоархIамера прогрессивни социально - экономически хувцамаш даьд шоай дегIаахара капиталистически боаца никъ хержача къамий късчача пачхьалкхенаша, къаьстта аьлча, ВIашагIкхийттача Іарбий Республика, Алжира, Мале, Сире, иштта цхьайолча кхычар а, цар шерагара шерага чIоагIъю социалистически система мехкашцара сотрудничество, цу мехкаша цхьаккха хьарамле йоацаш дечa новкъосталах гIойле а еш, дика камаьхал а йоалаш дегIаккхувл шоай экономика.

Дицдалийта йиш яц империализмана духьалара халкъий революцеш дегIаухилга лаьгIде гIерташ шийй беррига низ, цу даькъе тIема низ а, оарцагIбаьккха дунен тIара империализм хьувзаш хилар. Вьетнамера американски военщина, эхь дайна агресси, Санто - Домингора интервенци, иштта дуккхача кхыча гIулакхаша чIоагтIа тешадеш хьахьокх империализми реакции мамогга шоай низ ураоттабаь хьувзилга, шоашта карара лийлха позицеш юха каракхоачаргйола наькъаш лохаш уж сихбенилга.

Укх тIеххьарча шерашка империалисташа контрнаступлени йоаржаьй Африкерча къамий-паргIатон болама духьала. Террор геттара сихъеннай Форстереи Смитеи расистски молодчикашка доал кхаьчача ЮАР-ен Родезен, Іоухаш латт Анголаи Мозамбикеи халкъий цIий. Англе, США, ФРГ, империалистически лагера кхыча мехкий монополистически капитал -фуннагIа даь а КъулбеХьен Африке чIоагIъе гIерт расистско - колониальни режимаш, цо экономически а политически а Іоткъам лоаттабу мукъаяьннача къоначa пачхьалкхенашта. Африкански континента коммунистически революционно - демократически партей кулгалдеча делтелаша дакъа а лоацаш 1966-ча шера хиннача семинаре белгалдаьккхар хIанз укх сахьате дизача цу деша маIанийца шийй лоIаме лархIа йиш йолаш Африке 10 мохк мара ца хилар. ХIаьта дегIаахара капиталистически тенденцеш кхыметтел чIоагI а еннай Берег Слоновой Кости, Сенегал, Малагасийски Республика санна йолча пачхьалкхенашка.

Дунен тIарча революционни халкъаша тIа-тIа дикагIа кхетаду цу тайпарча хьалашка шоай лоIаме хилара тIехьа, социальни прогресс бахьанце лоаттабеча къовсаме тешаме гера империализманеи реакценеи дуьхьаларча къовсама цхьа фронт а ль, прогрессивни низаш шоайла кхоталалар долга. Юкъарча революционни тоатолах моллагIа а цхьа дакъа мичча бесса а цунах къоаста, хоаладе гIертаро халкъий низаш лаьгIлу, цар новкъа халонаш увттаю, чIоагIъю империализма позицеш.

Къовсам лоаттабеча халкъий хьашташта алхха хийра хинна ца Іеш, царна Іалаьмате чIоагIа зеле а да къамий - паргIатон болам социалистически системах а дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн боламах а дIахоадабе гIерташ, националистически великодержавни идеяш цу боламе юкъеяхьа гIерташ. Мао Цзэ-дунеи цун группаи хьувзаду гIулакхаш, юххера а, Сийлахь - йоккхача Октябрьски революцеи Советски Союза Коммунистически партеи Іалаьмате дукхача маьхерча опыта сий доале гIерташ цу группо хьувзаду гIулакхаш. Историе цIаккха а бехказа боалийтаргбац хIанзара китайски кулгалхой цар леладеча ревизионистски, антимарксистски, антиленински гIулакхашта.

III.

СИЙЛАХЬ-йоккхача Октябрьски революце идеяшта, даиман дийна хургволча шоай баьччаи хьехархочуни В. И. Ленина васкеташта тешаме а йолаш, Советски Союза Коммунистически парте а кхыча вошал долча марксистско-ленински партеша а шоай интернациональни декхар лерхI массе а тайпарча колониальни низ - Іоткъамах шоай къамаш мукъадахара тIехьа къовсам лоаттабеча халкъашта массе оагIорахьа а беркат доалаш а новкъостал делгаx.

Цхьаннега а харцде йиш яц дунен шоллагIа тIом чакхбаьннaчул тIехьагIа кортамукъален болама яьха йоккхий коталонаш социалистически система йолаш а дегIаухаш а йолча хьалашка мара яха тарлург ца хилар.

Укх тIеххьарча 50 шера империализмена духьала лоаттабаьча революционни къовсама дерригача историе чIоагтIа теша а деш хьахьувкх дунен халкъашта хьалхашкара шийй интернациональни декхар Советски Союзо массаза а тIайийрзаи деррагIеи кхоачашдаьлга а кхы дIахо а по из кхоачашделга а. ХIанз укх сахьате социалистически кхыча мехкашца цхьана СССР-о Іалаьмате доккха экономически а тIема а новкъостал ду Вьетнама вошал долча халкъа, американски агресси цунга юхатохийта. Африкеи Азеи мехкашка Советски Союза новкъосталца хьалъяь а хIанз хьалъеш латташ а 700 совгIа промышленни предприяти я. Шийй экономически дегIаахаре СССР-о а социалистически кхыча мехкаша а деча новкъосталах йоккха гIойле йоал турпалерча Куба халкъа а.

Колониальни кортамукъа даьнначеи халкъий тешамеи хьарамле йоацаши доттагIий ба социалистически лагера мехкаш. Цар байракхаш тIа латт: ПаргIато. Нийсхо. Вошал.

Іилман коммунизмана ларда еллача Карл Марксеи Фридрих Энгельсеи кхайкаьь уж сийлахь - йоккхий принципаш йохаргйоацаш чIоагIа хилара дуккхаза а тохкам баьб Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце истореи опытон. дIахо хиннача дерригача дунен революционни процесс дегIаахаро.

Николай ИВАНОВ,
исторически Іилмай кандидат.

Укх юбилейни шера Грозненски ремонтно-механически завода цехашта юкъе хьалха латташ хьайоагIа котельно-сварочни цеха коллектив. Март бетта план 108 процент кхоачашъяьй цо, хIаьта квартала план—107,7 процент. Къаьстта дика къахьегаш ба нн. Климошевский, Кузнецов, Корнеев, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) газорезчик Климашевский Григорийи котельщик Корнеев Ивани блокаш вIашагIйохка кийчон балхаш деш ба.

И. Плиева сурт.

МИЧАВ ХЬО, ГIАЛГIА СУШКО?

1966 шера арадаьннача № 2 йолча «Юность» яхача журнала тIа артиллере запасе волча инарала - лейтенанта Стрельбицке И. С. яздаь «Цхьан шера шийтта ди» яха дувцар да. Комсомольцаша - курсанташа Москве юхе шийй тайпара кхы йоаца майрал гойтарах дувц цо. Цу тIа йоах: «КхоалагIа йоккха топ а дийнлуш латт. Нийса еттача топаца пулеметчикаш кIалтIакхувсаш воал ла гIалгIа Сушко, къона литератор ва. Ше-м веррига човнаш цхаралваьккха ва из!.. Цул тIехьагIа, Суходоловца вIашагIкхиннача (политотдела начальник хиннa Георгий Михайлович Суходолов — Москве вах Б. Ч.) цо мадарра дувцаргда. «Мел дукха а ца дувца! Е тайпа нах!.. Шавахаза — шовзткъа кепайоазон лист книжка яздергда».

Из дар Москвана юхе — 1941 шера бирсача деношка. Вайна хов Сушко йоккха топ чуйоагIаш хинна батарея шоай бараш болча дакхъийккхалга. Боабаьраши човнаш хиннараши курсанташа машина тIа а бехка дIабигар. Йоккхий топаш хингахьа юхаухар, меттахьа пхорч а детташ. Из батарея тIехьагIа а денал долаш хилар: цуй участке немций танкашта чакхйовла магацзар!!. Москвагахьа. Фу хилар-теш Сушкох?

Оаха бувзам оттабир «Цхьан шера шийтта ди» яхача дувцара автораца, курсант Сушко деша ваьгIача Подольски артиллерийски училища начальник хиннача инарал - лейтенантаца И. С. Стрельбицкеца. Нов. Стрельбицке дехар а даь жоп ду училище политотдела начальник хиннача батальонни комиссара Г. М. Суходолова: «Баьча гонах чакх доалаш сай курсанта, цун майрали дисциплинеи йовза а йовваш (Сергей Николаевич Забаркина) приказ делар аз цу гона юкъера политрук Шурилин кхы а човнаш хинна цхьайтта курсант а, царна юкъе вар, 14 чов хинна, сона дика дагадагIац из гIалгIа вар е хIире вар, цхьа курсант а, арабаха, аьнна. Доккха доацача деIара, гIийло, сона дагадоагIа, 25 шерал кIезигагIа доаца, сона хьалха даьча тIемашка а вайза курсант, сона духьала уттар из хIама ца дича санна хетийта гIерта човнаш хинна оалхазар мо». ДIахо Георгий Михайлович Суходолова язду: «Яй човнаш хиннача шин курсанта приказ делар аз из тIаьнкIал волла. ЭгIазваха хьакарара а нийкха цо аьлар: «Се дIакхоачаргва». Аз хаьттар цун цIи, цо жоп делар: е Асадов, е Осахов, хIанз дика дагадагIад сона. Забаркин Сергей Николаевича—човнаш хиннараш госпитале дIачубелар, хIана яьккхай а ца ховш «Сушко» аьнна лох цIи а яьккха». «Сушко» тхар цун бокъонца йола тайпан цIи ца хила а мег? Москвана юхе гIом баь а цига вийна а турпал - панфиловец Клочков а «Диев» волаш ма хиларий дуккхача хана, цун бокъонца йола цIи йовзалца. Вай Сушко а иштта хила мег-кх? ХIанзарчоа воашта ховр дувцаргда вай.

Ше лоацца яздаь письмо чакхдоалаш нов. Суходолова йоах: «Аз кхы шоана де гIо дац». Цо хьехам лу «Забаркинга С. Н. деха, цо лаха мег... Сона хетачох Забаркин Сергей Николаевича дагайоха мег из госпиталь — байначар е госпитале а хинна дIабахарий список хетаргахьа, хила еза, кIаьта цига из. поат, хетаргахьа, моллагIчоа вовзаш хинна хила веза». Вай мехкахо Сушко дакъа лоацаш хиннача лоархIамерча тIема цу участке фу хиннад-хьогI? Вайна хов човнаша цхарал ваьккха хинна из дийна висалга. Деналах дизза, романтически, турпалера дар поэта дог, из дог гIоздоалаш вар советски тIемахоша гойтача къонахчалах, доазув доацаш гойтача майралах, хIаьта цу гIулакхех турпалера эпопея язъе безам болаш а вар...

Из да вайна воай мехкахочох Сушкох — Москва турпале лораьчох ховр. ХIаьта ха дукхагIа деза. Вай декхар да бовзанза бола турпалаш лаха, царех цаI гIалгIа ва яха Сушко а лохаш. Цун гаргара нах е из вовзаш хиннараш бале хоам бе. Даьхе лораьча сийлен турпалий цIераш наха дIайовзийтар — вай декхар.

Башир ЧАХКИ.

ТХОГА ЯЗДУ

ХАННАХЬА ДӀАКХАЬЧАР ПОЕЗД

Октябра дезача цӀейна къахьегама совгӀат кийчдара хьинар кхо ца деш къахьег Грозненски депо эксплуатаце цеха коллективо. Тепловозий машинисташен цар гӀончашен дукха доагор кходу, графиках тӀехьаюсаш йола поездаш ший ханнахьа дӀакхоачийт.

Баку — Киев яха № 31 йола скори поезд Грознерча машиннаькъа станце хьакхаьчар 24 минут тӀехьа а йиса, хӀаьта цун тӀехьа йоагӀаш хинна Астрахань-Минводы яха № 81 йола поезд 34 минут графикал тӀехьайнсаяр. Цу хана дежурство дӀахьош хиннача Грозненски отделене диспетчераша ин. Схановвй Клименкоси лаьрхӀар тӀехьа ца юсаш ханнахьа поездаш дӀакхачийта. Беслан яхача станце графиках дӀакхоачайр шаккхе поезд.

Укх деношка Ростовера телеграмма кхаьчар тӀехьаюса поездаш графиках дӀакхачийтарах Къилбаседа - Кавказа машиннаькъа кулгалхоша цу шаккхе поезда машинисташта баркал оалаш.

А. ФЕДОРОВ.

КЪАХЬЕГАМ АТТАЧА БАККХАРА

Хьалхара шу дац «Старогрознефть» мехкӀаьтта - промыслови управлене транспортни конторе Ӏилма-технически общество болх беш йола. Дукха ха йоацаш гулбелар уж шера даьр, де дезар дувца.

Обществана юкъевоагӀа 34 саг. Уж ба инженераш, техникаш, производстве хьалха латтараш. Болхлой къахьегам аттача баккхара цхьацца мероприятеш шоаш вӀаштӀехьъяхарал совгӀа, общества коллективо цу балха юкъеувзар беррига къахьегамхой. Цудухьа шера рационализацех 6500 сом кходе лерхӀаш хиннача кхӧдаьр ээар сом да. МогаяьчӀа 47 рационализаторски предложенех 28 балха юкъейихьай.

Пайданеи дика вӀаштӀехьъяьхаи яр общества кийчъяь Ӏилма - технически дешаш дувцаш йола лекцеш. Цхи бӀаьннел совгӀа саг хилар царга ладувгӀаш. Иштта дикка пайда йиъар Советски Союза кхыча заводашкеи объединенешкеи балха опыт Ӏомае ихача наха.

Ӏилма - технически общества членаша а кхыча рационализатораша а балха юкъедихьача кердадарех лоархӀамегӀчарех я машинаш тӀара материалаш Ӏойоаха телескопически стрела йола разгрузчик. Механика И. В. Агеева дагаяьца из разгрузчик хьаяьй говзача слесараша Л. Ярцева, А. Масалова, кхычар а.

Авторемонтни мастерске лелаеш я общества члена П. Ермолаева хьаяь автомобила двигателаш юлача установка тӀа вӀашагӀъяхара гайковерт йола универсальни стенд. Говзанчаша И. Тимогинеи Н. Жарпновеи хьаяьй из.

Цу тайппара кхы дуккха болх аттача боаккхаш, къахьегама овсарле лакхъеш дола кердадараш юкъедихьад транспортни конторе а.

Собране дийцар Ӏилма - технически общества хьалхашка латта керда декхараш, уж дикагӀа кхоачашдара де дезараш белгалдаьхар.

А. ВАСИЛЬЕВ.

БИЗЗА ПАЙДА ЭЦ

Грозненски аьшка-бетона конструкцей завода чуйоагӀача дуккхача цехий коллективаша бизза пайда эц чурча кхоачамех. Царех я Лемешко Николай Кондратьевичи Викулин Александр Васильевичи керте латта шоллагӀчеи кхоалагӀчеи цехий коллективаш. Хьалхарча квартала план 23-ча марта кхоачашъяьй цехий болхлоша. ХӀанзлехьа планах лаьрхӀачул совгӀа арахийца аьшка-бетона изделеш бӀаьш кубически метраш я. Ханал дӀиъ ди хьалха квартала план кхоачашъяьй Евдокимов Иван Павловича кулгалдеча мархкала-бетона цеха коллективо а. Юбилей сийна йола яхь шерагӀа лаьржаш латт.

М. ЗЮЗИКОВА,
Грозненски аьшка - бетона завода инженер - экономист.

НАЬХА УНАХЦӀЕНО ЛОРАЮ

Грозненски района Комсомольское яхача юртара медпункт районе дикагӀчарех лоархӀаш я. Юртарча наха сийлу медпункта коллектива. Дикача коллективана юкъе а къаьстта дукха везаш белгалваьнна саг хул. Иштта наха дукха еаш унахошта лерттӀа гӀулакх лоаттадарах массане сий деш а я медсестра Вологина Люба.

ДӀадахача шера гурахьа хала цамогаш хилар «Советская Россия» яхача колхоза тракторист Шовхалов Имран. Бийсана цунна йисте вагӀа лорех саг эшар. Цунна эша медицински гӀулакх де раьза хилар Люба. ДийнахьА медпункте ший болх бора, хӀаьта бус цу медпункте болх беча ший наьнаца Галина Семеновнайца аргӀагӀа цунна йисте ягӀар Люба. Эшшача миноте цунна эша дарба дора. Кастта лазарах товенна гӀетта дӀавахар Шовхалов. ХӀанз шийн кхоачара гаргал саг санна Люба дукха еза Имрана. Уж санна гӀугӀетта дӀавахар Шовхалов. ХӀанз унахошта Юсупова Ӏайшета, Чонкаева Эзирата цӀагӀа чу а ухаш медицински гӀулакх лоаттаду Любас. Шийн декхараш лерттӀа кхоачашдарал совгӀа боккха общественни болх бу цо. Юрта бахача наха юкъе унахцӀено лораярах каст-каста беседаш ю, лекцеш еш, медпункта общественни вахаре хьинаре дакъа лоац. Иштта шийн балха а политически а знанеш лакхъю Любас. Укх шера гурахьа медицински институте деша яха кийчлуш я хьинар дола кхалсаг.

А. БАСХАНОВ.

ШОЛЛАГӀЧА КВАРТАЛА ЧОТАХ

Барттайна къахьегаш ба Урус-Мартана района «Красноармейский» яхача совхоза цхьоалагӀча отделене хьайбаш леладераш. Март бетта хьалхара декада чакхйоалаш паччахьалкхенга шура йохкара квартальни план кхоачашъяьй цар. Дахача шера йоаккхаш хинначул шозза гарга дукхагӀа шура йоаккх ферме хӀара кхоабача Ӏаттагара дийнахьи буси — ихи килограмм.

ХӀанз шоллагӀча квартала чотах болх беш я ферма коллектив. Март бутт чакхбалалехьа паччахьалкхенга квартальни планах йоагӀачул совгӀа 17 тонн шура йохка лаьрхӀад хьайбаш лeладераша.

Октябра сийна тӀаийца декхараш кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба ферма доаркаш З. Вацуева, С. Гайрбекова, М. Исаева, кхыбараш.

А. СЕПСОЕВ.

ГӀОМАРИЙ АРЕНАШКА

Балхаш сихденнад Шелковской района «Коминтерн» яхача совхоза дахка жерч лeладеча Ӏулашка. Жа лeладераша шера шозза «хьувкъам» чуэца ха хул — жа дахкари, жа ларгари. ХӀаьта хӀанз укхаза хьалхара кампани дӀайолаеннай. Из боахаме бехктокхаме ха я. ДӀадахача шера юртбоахама артела хиннача ерригача ши миллион ворхӀ бӀаь эзар сом доходах нийсса ах жен боахамах хьахиннай. Цудухьа хӀанз керттерча декхарех цаӀ лоархӀ колхозхоша—жа дахкар толамца чакхдаккхар.

ХӀанз гӀомарий аренашка жа Ӏушта новкъостала баьхкаб ши бӀаь гаргга номсаш, кхаш лeладераш, кхыметтел шоай гӀулакхаш дита сакманшикашта новкъостал деш ба механизатораш.

Ткъаь ялхайтталагӀа шу да Павлюченко Дмитре жа лeладу. Колхоз вӀашагӀъеллача хана денз тӀем тӀа ваха яьккха ха мара йоацаш тахханалца шаьрача аренашкарча балха лоархӀамегӀа кхыбар лархӀац цо. — Укх шерара бӀаьсти къаьстта бехктокхаме я тха бригадана, — йоах воккхагӀа волча жа Ӏуно. — Октябра сийна доккхий декхараш тӀаийпад оаха.

Уж декхараш толамца кхоачашдар мел бехктокхаме за кхетадеча коллективо хадданза къовсам лоаттабу ний случа халонашца. Хан низи ца кхоьеш хьинаре къахьег жа Ӏуша. Павлюченко Ӏулацара жерч духхьашха дахкаш да. Цул совгӀа фуна лаьрхӀа къоастадаь элитни цхьоалагӀча классеи да уж. Цудухьа къаьстта чӀоагӀа йоакхо ю жа лeладераша къонача жерчий. Дийнахьи буси Ӏодеча Ӏоахараштеи жерчаштеи гӀулакх деш лел укхаза.

Иштта жерчашта чӀоагӀа гӀулакх деш Ӏобаь хӀара Ӏаьхар дӀакъастаргбоацаш къовсам лоаттабу Голоха Дмитре, Тишенко Михаила, кхыбарий бригадашкарча жа Ӏуша.

Жа лeладерий къахьегам творчески вӀаштӀехьбаккхара ханнахьа йоакхо яьй артела правленеи партийни организацеи.

ГӀожеи мошеи доакъар, минеральни подкормика кхоачамболлаш йолаш я боахама хьайбашта. Зооветеринарни бокъонаш дӀа малеххара кучкаш, щиташ, рештачкаш, аптечкаш Ӏалашъяьй родильни отделенешкеи теплякашкеи.

Шоай Ӏоахарий а тӀехьа жерч кучкашкара юкъерча отделене доахаш сакманаш вӀашагӀъеттача хана дукха новкъостал эш жа Ӏушта. Укхаза новкъостал деш хьинаре къахьег кхаш лeладераша - сакманщикаша Уранчиков Алексея, Лемягова Татьянас. ХӀара Ӏаьхара хан ханнахьа кхоабаш гӀулакх ду. Цу тӀа цу балха дика опыт йолаш ва Уранчиков, укх шера Ӏана-замалахь дахкача хана гӀулакх деш хиннав из, хӀаьта хӀанз шоалагӀа жерч дахкаш дувзаденнача балхашта юкъе хьинаре дакъа лоацаш ва.

Иштта йоагӀа йоакхо еш жерчаштеи керда Ӏодаьча Ӏоахараштеи дика Ӏунал дарах цаӀ дӀа па къастийташ хьабоагӀа укхаза. ХӀанале 740 жийнах ворхӀ бӀаь гаргга бехкаб, хӀаьта цар 770 совгӀа Ӏаьхар баьб.

Иштта толамца дӀахьу жа дахкар боккхагӀа болча жа Ӏуй Атурбаев Ислама, Шарнев Мамбета, кхыбарий Ӏулашка. Укхаза хӀара бӀаь жийна тӀехьа 127—133 процент Ӏоахарий хьахул.

ХӀанзле колхозе дахка деррига жа 5570 совгӀа да. Долаш долчарех ахаш да уж. ХӀаьта царна тӀехьа 6900 Ӏаьхар хьахиннаб.

Сийлахь боккхача Октябра сийна «Коминтерн» яхача колхозе жа лeладераштa юкъе шерра социалистически яхь яьржай жерчашта тӀехьара дӀакъоастадеш цаӀ Ӏаьхар ца балийтар духьа.

С. СУЛИН.

Спортсмений мугӀараш шерлу

Укх шера 5 ноябрь хьатӀакхачале СССР-а шиъ спорта мастер, 1-гӀча разряда 25 саги II-гӀча разряда 50 саги кийчве, юбилейни шу йистедалале шоай мугӀарашка итт эзар саг хилийта лаьрхӀад Гудермесски района спортсменаша. Района предприятешка, совхозашка, школашка керда спортивни площадкаш, шиъ спортзал хьалъергья. Уж доккхий декхараш кхоачашлара тӀагӀертта къахьегаш я района спортсовет. Октябра юбилея хетадаьча Нохч-ГӀалгӀай спартакиаде дакъа лоацаш хинначарна юкъе хьалхара моттиг яьккхар Гудермесски района спортсменаша.

Района дикагӀа бола спортсменаш ба Иванов Юрий, Абдурахманов Махьмад, Темирсултанов Салауди, Дудаев Нажмуди, Королева Алла, Мирошников Анатолий, кхыбараш. Ӏай замалахь волейболах, баскетболах, шахматех, стола тӀарча теннисах спорта кхыдолча тайпаех массехказа спортивни яхьаш хиннай Гудермесе. ХӀанале 1-гӀча разряда 5 саг, II-гӀча разряда итт саг, III-гӀча разряда бӀаь гаргга саг кийчваьв. Республикански спортивни яхьашка дакъа лоацаш баскетболах шоллагӀа моттиг яьккхай «Спартак» яхача Гудермеса района спортивни общества маӀача наьхеи кхалнаьхеи командаша. ХӀаьта 107 йолча машиннаькъа школа баскетболисткаша Грозненски машиннаькъа отделене гӀолла хьалхара моттиг а яьккха хӀанз Къилбаседа-Кавказа машиннаькъа школай спортивни яхьашка дакъа лоацаш я. Грозненски машиннаькъа отделене шахматах лайза хьалхара моттиг яьккхай Гудермеса района шахматисташа. ХӀанз сезонага кийчлуш ба тха футболисташ, штангисташ, байга атлеташ.

1967 шера юбилея сийна спорта бархӀ тайпах городе спартакиада, туризмах, унахцӀенон мероприятеш чакхъяха лаьрхӀад Гудермеса горспортсоюза президиумо. Спортивни яхьашка иштта дакъа лоацаргда чкъаьрий лувцараша а.

Н. БОРИСОВ,
Гудермеса горспортсоюза председатель.

ХЬАШТАШ КХОАЧАШДУ

Лакхача къахьегама толамашца чакхъяьккхар юбилейни шерара хьалхара квартал Грозненски швейно - производственни объединене хӀамаш тегараша. Цхьа ди ханал хьалха, 30-ча марта, кхоачашъяьй цар квартала план.

Къаьстта дика къа а хьегаш, хьайоагӀа Жабко Нина Михайловнас кулгалду цхьоалагӀча цеха коллектив. Ханал дӀиъ ди хьалха кхоачашъяьй цо кхаь бетта план, хӀаьта март бетта план 30-ча марта кхоачашъяьй. Цул дукха тӀехьа ца юсаш иштта дика къахьегаш я Демченко Мария Ивановна керте латта № 1 йолча фабрика коллектив а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

№ 6 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Арадаьнад КПСС Нохч - ГӀалгӀай обкома № 6 йола аргӀанара «агитатора блокнот».

Сийлахь - йоккхача октябра 50 шу дизара накъадахара яхача рубрика кӀала кепатеха я «Истори йола Октябра наькъ тӀа».

«Юбилейни шера — дика хьувкъам» яхача рубрика кӀала кепатеха я «БӀаьстан балхаш дика чакхдаха» яха КПСС обкома секретара М. Абубакарова статья.

«Атеиста блокнота тӀа» яхача разделе я Х. Малеева «ГӀурбан реакционни чулоацам» яха статья.

Агитатораштеи политинформатораштеи новкъостала еинай «Сийлахьа Октябри Нохч-ГӀалгӀай АССР-и» яхача тема литература рекомендательни список. «Тха календарь» яхача разделе я «50 шерий толамий новкъа» яха материалий подборка.

СОВЕТСКИ СОЮЗА МАРШАЛ РОДИОН ЯКОВЛЕВИЧ МАЛИНОВСКИЙ

ПӀаьхкача хана халача лазарах памогаш иллачул тӀехьагӀа 1967 шера 31 марта Москве 69-гӀа шу долаш кхелхар КПСС ЦК член, СССР Лакхехьарча Совета депутат, шозза Советски Союза Турпал, СССР оборона министр, Советски Союза Маршал Малиновский Родион Яковлевич.

Р. Я. Малиновский кхалхар бахьан долаш воккхача паччахьалкхен деятелах, СССР Герзашцара Низаш хьинар тӀалахийта хьадаьрех болча цхьаннех, социалистически паччахьалкхен низа оборона чӀоагӀъярен из лораяреи гӀулакха шийн деррига вахар дӀаденнача гӀорваьнна волча советски полководцах, 1926 шера денз из член волаш хьаенача Коммунистически парте тешамеча воӀах даьннад советски халкъ, Эскарен Флотен тӀемахой.

Р. Я. Малиновский ваьв 1898 шера гор. Одессе. Кхе гаьнна волаш дӀадоладир цо шийн къахьегама вахар, помещика чуэтта латташ. Хьалхарча дунен тӀема шерашка, салте волаш, тӀем тӀа дакъа лоацаш а шозза човъ а хиннав. Февральски революци йолча деношка революционни салтий мугӀарашка дӀаотт Р. Я. Малиновский. Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хинначул тӀехьагӀа шийна лайна ЦӀеча Эскаре вода из, цо хьабенаб салтечунгара Советски Союза Маршалга кхаччалца бола эскарера сийлахьа никъ.

Родион Яковлевич — граждански тӀем тӀа доккха дакъа лоацаш хиннав. ТӀом дӀабаьнначул тӀехьагӀарча хана дуккха низаши хьинари тӀалахийтад цо Советски Эскар вӀашагӀдолларан чӀоагӀдарап.

1937—1938 шерашка республикански Испане фашизмана духьала латаш болча къовсамхой коммунистий-интернационалистий хьалхарча мугӀарашка хиннав Р. Я. Малиновский.

КӀоарга тӀема знанеш, тӀема йоккха опыт, йоккха организаторски говзал, къаьга сийрда полководчески талант йолаш вар Родион Яковлевич. Уж цун башха-дика гӀулакхаш къаьстта чӀоагӀа хьагучадаьлар Сийлахь-боккха Дай-мехка тӀом лаьттача шерашка, корпуса командира, эскара командующе, Къулбехьен, Къулба-Малхбузен, 2-чеи 3-чеи Украински фронтий бӀуний командующе гӀулакхаш тӀа из хиннача хана. Цо ше гӀорваьнна полководец хилар хьахьекхар йоккхий тӀема операцеш кийчъеча а чакхйоахача а, цу даькъе Сталинградаи Ростовнеи юхе, Донбасса, Украина Къулбехьен районашка, Молдаве фашистски бӀунаш дохадечеи хӀаьта иштта Румыни, Венгри, Чехословаки, Австри мукъайоаккхачеи юкъарчал доаццаш дакъа лоацача хана.

1945 шера августе Р. Я. Малиновске командах хиннача Забайкальски фронта бӀунаша кхыча фронташца цхьана хӀалакдеш хӀама техар империалистически Япона квантунски эскара.

Сийлахь-боккха Дай-мехка тӀом чакхбаьнначул тӀехьагӀа Советски Герзашцарча Низашка дуккхача бехктокхамеча гӀулакхаш тӀа хиннав Р. Я. Малиновский, из хиннав Дальни Востоке бӀуний Главнокомандующи, лаьттан тӀарча бӀуний Главнокомандующи а СССР оборона министра хьалхара заместитель а, 1957 шера октябре СССР оборона министралла хьожаву из, хӀаьта ше валлалца йолча хана паччахьалкхен цу бехктокхамеча гӀулакха тӀа а хиннав.

Р. Я. Малиновске доккха дакъа лаьцад Эскари Флоти вӀашагӀдоллилгеи герзаца кийчделгеи эргадаьккха тоадеча, цар лични состав Ӏомаечеи хьалкхеечеи, советски тӀема Ӏилма дегӀакхувлача. Цо даим йоакхо яьй Советски Герзашцарча Низий вежарашха долча социалистически мехкий эскарашцара герзага гӀоллара доттагӀал чӀоагӀдара.

Р. Я. Малиновске деррига вахари хьинарера гӀулакхаши — боарам боацаш чӀоагӀа мутӀахьа волаши ше кхо ца веши вай Даьхенга, Коммунистически парте гӀулакхага этта хилара къаьгга бола хьокхам. ДикагӀа дола партийни гӀулакхаш доахкаш, шийгара доагӀар дизза дӀалехаш, имани эздели шийца долаш, наха эшачох сакхуаш а цар гӀулакха оарцагӀваха кийча волаш а хилар чӀоагӀа дархӀийтав из къахьегамхоштеи Герзашцарча Низий тӀемахоштеи юкъе.

Р. Я. Малиновске хьинаре дакъа лаьцад партийни общественно-политически гӀулакхашта юкъе. КПСС XIX-ча съезде КПСС ЦК члений кандидаталла хержар из, хӀаьта парте XX, XXII, XXIII-ча съездашка — КПСС ЦК членалла. III, IV, V VI, VII-гӀа хержача СССР Лакхехьарча Совета депутат хиннав.

Даьхенна гарга тӀехдаьнна доккхий гӀулакхаш дарах шозза еннай цунна Советски Союза Турпала цӀи. Цунна еннай Кӧталон орден, Ленина пхиъ орден, ЦӀеча Байракха кхоъ орден, Суворова I-ча степена ши орден, медалаш. Р. Я. Малиновскена карагӀдаьнна гӀулакхаш белгалдаьхад иштта социалистически мехкийи кхыча паччахьалкхенийи дуккхача орденашцеи медалашцеи а.

Родион Яковлевич Малиновскех — тха деналерча новкъостах, Коммунистически партеи советски халкъеи тешамеча воӀах, социалистически Дай-мехка воккхача патриотах, паччахьалкхени тӀема гӀулакхийи воккхача деятелах йола сийрда уйла даим тха дегашка латтаргья.

Л. И. БРЕЖНЕВ, Г. И. ВОРОНОВ, А. П. КИРИЛЕНКО, А. Н. КОСЫГИН, К. Т. МАЗУРОВ, А. Я. ПЕЛЬШЕ, Н. В. ПОДГОРНЫЙ, Д. С. ПОЛЯНСКИЙ, М. А. СУСЛОВ, А. Н. ШЕЛЕПИН, П. Е. ШЕЛЕСТ, В. В. ГРИШИН, П. Н. ДЕМИЧЕВ, Д. А. КУНАЕВ, П. М. МАШЕРОВ, В. П. МЖАВАНАДЗЕ, Ш. Р. РАШИДОВ, Д. Ф. УСТИНОВ, В. В. ЩЕРБИЦКИЙ, Ю. В. АНДРОПОВ, И. В. КАПИТОНОВ, Ф. Д. КУЛАКОВ, Б. Н. ПОНОМАРЕВ, М. С. СОЛОМЕНЦЕВ, Л. В. СМИРНОВ, А. А. ГРЕЧКО, М. В. ЗАХАРОВ, А. А. ЕПИШЕВ, Н. И. КРЫЛОВ, К. А. ВЕРШИНИН, С. Г. ГОРШКОВ, И. Х. БАГРАМЯН, К. С. МОСКАЛЕНКО, С. М. БУДЕННЫЙ, К. Е. ВОРОШИЛОВ, А. М. ВАСИЛЕВСКИЙ, Ф. И. ГОЛИКОВ, А. И. ЕРЕМЕНКО, Г. К. ЖУКОВ, И. С. КОНЕВ, К. А. МЕРЕЦКОВ, К. К. РОКОССОВСКИЙ, В. Д. СОКОЛОВСКИЙ, С. К. ТИМОШЕНКО, В. И. ЧУЙКОВ, П. Ф. БАТИЦКИЙ, В. А. ПЕНЬКОВСКИЙ, А. Н. КОМАРОВСКИЙ, А. Х. БАБАДЖАНЯН, А. П. БЕЛОБОРОДОВ, Г. В. БАКЛАНОВ, П. А. БЕЛИК, А. А. ЕГОРОВСКИЙ, С. П. ИВАНОВ, П. К. КОШЕВОЙ, П. Н. ЛАЩЕНКО, Н. Г. ЛЯЩЕНКО, С. С. МАРЯХИН, И. А. ПЛИЕВ, И. Г. ПАВЛОВСКИЙ, Н. В. ОГАРКОВ, К. И. ПРОВАЛОВ, С. Л. СОКОЛОВ, А. Т. СТУЧЕНКО, Г. И. ХЕТАГУРОВ, И. И. ЯКУБОВСКИЙ, В. В. ОКУНЕВ, Ф. А. ОЛИФИРОВ, Н. Н. АМЕЛЬКО, С. М. ЛОБОВ, В. В. МИХАЙЛИН, С. Е. ЧУРСИН, Н. Г. ЕГОРЫЧЕВ, М. П. ГЕОРГАДЗЕ.

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА, СОВЕТСКИ СОЮЗА МАРШАЛА Р. Я. МАЛИНОВСКЕНА ХИННАЧА ЛАЗАРАХИ ИЗ ВАЛАРАХИ ЙОЛА МЕДИЦИНСКИ ЗАКЛЮЧЕНИ

Хала лазар долаш — тӀехкашка, дийхкага, кхыча органашка а доалаш айпе дестам долаш вар нов. Р. Я. Малиновский гӀийга кӀалхарча Ӏаькъана.

Дарба деш хиннадоллашехьа а, тӀа-тӀа чӀоагӀагӀа котдоалар лазар, хӀаьта 1967 шера 31 марта валар а хиннад.

Патолого - анатомически тохкам баьчул тӀехьагӀа гучадаьлар кер чу гӀолла шерра дӀа а яьржа гӀийга кӀалхарча Ӏаькъана рак хинна хилар.

СССР Минздраверча IV-ча Керттерча управлене начальник, АМН член-кор. профессор **Е. И. Чазов**; СССР МО Центральни военно-медицински управлене начальник, медицински служба инарал-лейтенант **Д. Д. Кувшинский**; АМН действ. член. проф. **Н. Н. Блохин**; АМН действ. член. проф. **А. А. Вишневский**; АМН действ. член. профессор **А. И. Струков**; профессор **В. С. Маят**; дарба деш хинна лор, медицински служба полковник **Л. Я. Кабанов**; пат.-анатомич. отделене зав. мед. Ӏилмай канд. **Н. П. Вощанова**.

Дунен чура дӀавахар Родион Яковлевич Малиновский. 31 марта Ӏоажало вай мугӀараштa юкъера дӀавихьар воккха паччахьалкхен деятель СССР Герзашцара Низаш хьинаре хьадаьрех цаӀ, гӀорваьнна советски полководец, КПСС ЦК член, СССР Лакхехьарча Совета депутат, шозза Советски Союза Турпал, СССР оборона министр, Советски Союза Маршал.

Р. Я. Малиновский тӀеххьарча новкъа вакха аьнна 1 апреле эзараш москвичаш баьхкар М. В. Фрунзе цӀерагӀча Советски Эскара Центральни цӀен Краснознаменни зале.

МЕХКО КОДАМ БУ

Лакхача постамента тӀа оттабаь латта веначун дакъа чуулла кӀий сийнача гӀанашеи эизашеи хьулабаьба, постамента гоннахьа яхкаь веношаш я.

14-00. Нах Краснознаменни зале чубита болалу.

Эгтара хьалха траурни вахте отт дакъа дӀадоллилга вӀаштӀехьдоаккхача правительственни комиссе членаш Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, Л. В. Смирнов, М. В. Захаров, А. А. Епишев, Н. И. Крылов, К. А. Вершинин, П. Ф. Батицкий, С. Г. Горшков, Н. Г. Егорычев, М. Р. Георгадзе.

Цахаддаш чуух столица къахьегамхой, эскара доакъой викалаш, военни академешка деша багӀараш. Сийлахьча ха тӀа латт СССР министраш, Советски Союза маршалаш, бӀуний тайпай маршалаш, инаралаш, адмиралаш, КПСС МГК секретараш, Моссовета кулгалхой, Эскара, Авиаце, Флота эпсараш, кхыча мехкий паччахьалкхений посольствашкара военни атташеш.

Сийлахьча ха тӀа отт новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Д. А. Кунаев, Ш. Р. Рашидов, Д. Ф. Устинов, Ю. В. Андропов, И. В. Капитонов, Ф. Д. Кулаков, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев.

(ТАСС).

ТОАДЕ МЕДИЦИНСКИ ГӀУЛАКХ ДЕЛГА

РЕСПУБЛИКА МЕДИЦИНСКИ БОЛХЛОЙ АКТИВЕРА

Дукха нах гулбеннабар укх деношка КПСС обкома политпросвещене ЦӀен йоккхача зале. Укхаза хилар медицински болхлой республикански актив. «Республике бахача наха медицински гӀулакх дарахи из дӀахо тоадарахи» доклад йир Нохч - ГӀалгӀай АССР-а Министрий Совета председатела нов. **М. Г. Гайрбекова**. Цо шийн доклада тӀа белгалдаькхар хӀанз республике болх беш кхо бӀаь гаргга больница, поликлиника, амбулатори, диспансераш, кхыйола а дарбани профилактически учреждениеш хилар. Цига болх беш ва ворхӀ эзар гаргга хӀана ван аьнна лор, медицински болхло. Нов. Гайрбекова дийцар Советски Ӏаьдала 50 шу дузача денна накъаьолхаш вай республика здравоохранене медицински болхлоша даьхача толамех.

ТӀехь - тӀехьагӀа тоалуш йоагӀа здравоохранене учреждений материально - технически база. Денгара денга тоалуш доагӀа городашка а юрташка а бахача наьха унахцӀено лораяра деш дола гӀулакх. Дуккха дикагӀа хиннад стационаре дарба дечарна деш дола гӀулакх.

Цхьабакъда, — йоах дӀахо нов. Гайрбекова, — цу деррига дикачунна уллув дукха кхоачамбоацараш а да. Уж дийцар цо шийн доклада тӀа.

Шерра-шера РСФСР-а здравоохранене министерства вай республике болх бе бӀаьннел совгӀа дийша йистебаьнна лораши массехк бӀаь юкъера специальни образовани йола медицински болхлои хьожаву. Цхьабакъда, уж Грозненча дарбан учреждениешка а къаьстта юрташка а цӀаккха а тоъаш хилац. Из хул хӀаране ши-ше дӀахьожаваьча моттиге болх беш дукха ха ца йоаккхандаь. ХӀаьта цун керттера бахьан да цу болхлошта хиланза даргдоаца вахара - бытови хьалаш Ӏалаш ца делга. Масала, баха моттиг ца хилар бахьан долаш дӀадахача шера Грознера кхычахьа болх бе дӀабаха медицински болхлой геттара дукха ба. Укх тӀехьарча кхаь-дӀиъ шера Урус-Мартана районе кхоъи Шаьла района виъи керттера лор хувцаваннав. Кхы дикагӀа хьал дац Ачхой-Мартана районе а.

Геттара во лел вай республике керда больницаш хьалъелга. Из къаьгга хьагойт докладчико доаладаьча укх тайпарча масала. ДӀаяхача семилетке вай республике дарбан учреждениеш хьалъе аьнна 4.5 миллион сом ахча хьахийцадар. Цу ахчах 1100 менги хургбола больницеш хьалъе йиш яр, цхьабакъда, хьалъяраш 600 менги оттабалла мара яц. Цу гӀулакхага дӀадахийтар 3,3 миллион ахча да.

Капиталовложенех бизза пайда эцаш цхьайолча районашка. Цу гӀулакха бехке бараш бийцар нов. Гайрбекова шийн доклада тӀа.

Доклад йистеяьнначул тӀехьагӀа пренеш йолаелар. Цига къамаьл даьча Грозненски горздравотдела заведующе нов. **Перепелкина** белгалдир Грознерча больницашкеи диспансерашкеи дукхагӀа менгеш хилийта дезилга.

Тхоай районни больница кхы а ши бӀаь менги оттабергболаш колхозий низах шеръе лаьрхӀад оаха, — аьлар ше къамаьл деш КПСС Сунженски райкома секретара нов. **Варлашкина**, «Победа», «Путь к коммунизму» яхача колхозий Ӏаьржача форда йисте шоай санатореш я. Галашка салоӀа цӀа да. ХӀанз районе болх беш 54 лори 200 совгӀа юкъера специальни образовани йола болхлои ва. Цхьабакъда, уж а тоъаш бац. Цудухьа кхыча республикашкара тхоайцига специалисташ бейтар дехаш объявленеш яьй оаха, хӀаьта тхацига балха воагӀаргволчоа квартира яла а цун вахара эшаш дар Ӏалашде а торо я тхога.

Собране къамаьлаш даьча Нохч - ГӀалгӀай АССР-а здравоохранене министра нов. **Индербиева** а республикански больница керттерча лора нов. **Мироновас** а хала а хеташ дийцар вай республике кийчбаь специалисташ шоай говзал укхаза лакх а йай тӀаккха кхычахьа болх бе дӀаболхаш хилар. Иштта — белгалдьккхар нов. Индербиева, дӀадахача шера вай республикера бӀаь гаргга лор дӀавахар, аьнна.

Номер 1 йолча городской больница коллективо чӀоагӀа къахьег бахача наха лерттӀа гӀулакх дара. Цхьабакъда, здравоохранене моттигерча органаша больница каграшца Ӏалашъяра терко яц. Хьахецац менгей сеть шеръяра эшаш дола ахча. Цох лаьца дар цу больница керттерча лора нов. **Карезинас** даь къамаьл.

Пренешка къамаьлаш дир республикански санитарно - эпидемически станце керттерча лора нов. **Плиева**, КПСС Ведана райкома секретара нов. **Ахматунаевас**, Наьсарен районни больница керттерча лора нов. **Омархаджаева**, Шелковской района Ново-Щедрински юртсовета председатела нов. **Сергиенко**, № 4 йолча горбольница сестрински совета председатела нов. **Севериловцас**, кхычар а. Цар шоай балха опыт йийцар, балхаца нийслуш дола кхоачамбоацараш гучадаьхар, бахача наха деш дола медицински гӀулакх дӀахо тоадара дукха предложенеш тийлар.

Республика медицински болхлошка даь кхайкарал массава раьза а волаш тӀаийнар актива. Цул тӀехьагӀа Нохч - ГӀалгӀай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума председатела нов. Алмазова республикана дуккхача медицински болхлошта еначъ орденаши медалаши дӀаелар.

А. АЗИНА.

ЮБИЛЕЙНИ ЭКСПОЗИЦИ

СССР ХАЛКЪА БОАХАМА КАРАГІДАЬННАРИЙ ВЫСТАВКА 1967 ШЕРА

Туристашта ший тайпара Макка в хиина дІаоттаргья укх шера Дерригдунен выставка экспозици — «Экспо-67» оттаергйола Монреаль яха канадски город. Кепайоазоно деча хоамашка диллача, хІанзле а чІоагІа уйла тІаоз Советски Союза павильоно. Кхетадеш да, безам мел бараш выставке бохалург ца хилар. Цига ваха вьтув ца баьнначоа бохам ма хилба: Советски Союза Іилма, экономика, культура даькъе карагІдаьнна тамашийна доккхий хІамаш гургда царна ВДНХ-е — СССР халкъа боахама карагІдаьннарий выставке.

Советски мехка санна, белгалдоалаш да ер шу ВДНХ-ена а: 50 шу дуз Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце. Цудухьа лаьрхІа кийчъеш я юбилейни экспозици.

...Выставка дирекце здане чу хьокха оттаяь я цун макет. Сигалара Іотlахьежача илта хила мет из выставка. Аз къамаьл дир выставка директораца Шахурин Виктораца. ХІаьта са дог тийшар ВДНХ экспозици из — мехка экономически географи тоъал дика хьахьекхача миниатюрера СССР хиларах.

Цхьаккха а советски доазол дехьарен турист хургвац, гучох, Москве ше веча ВДНХ ца водаш. Белгала, атта дац дунен тІа доккхагІа дарех болча цхьан мехка гІолла цхьан-шин дийнахьа сигаретий пачках боаккхачул безагІа боавча маьхех никъ бе йиш хилча, цига ца а водаш Іе.

Цу тайппара, Советски Союз—139 эзар квадратни метр йолча территоре тІа. Иштта я укх шера выставко дІалоаца моттиг. Ах бІаь шера мехко даьха толамаш шаьрагІа хьахьокхар духьа выставка городока реконструкци е йийзар. 1966 шераца нийсйича ВДНХ экспозицеша дІалоаца моттиг ткъаь итт эзар квадратни метр совгІа дукхагІа шерьяй. Выставка керттерча территоре тІа оттаергья йиъ тематически раздел, промышленность, транспорт, юрта боахам, Іилмеи культуреи. Павильонашка а тхов тІабоацача моттигашка я хьажа баьхкараште бІаргагургья бІаь эзар совгІа экспонат. ТІатохаргда аз, экспонаташ хьокха оттаьча тІа тхов боацача моттигашка (цар дІалоаш ткъаь итт эзар квадратни метр совгІа моттиг) вІашагІйоххкаш йоккха габарит йола шоай тайпара экспонаташ хилар. ГІишлой техника даькъе карагІдаьнараш хьокха оттадаьд Москва хи Фрунзенски набережнерча павильоне.

Эггара хьалхара экспозицега хьожилга дІадолалургда май бетта. Советски Мехко ах бІаь шера боккха никъ хьабена хилара тешал ду выставке дІачуводача керттерча наІарашта хьалхашка космое караерзаяьоашта егІа ягІача йоккхача монументо.

Центральни павильонагара дІаволавелча дикагІа да, йоах Шахурин Викторя, выставкага хьажа. Цо хьалхагІе а духтІавоаккх СССР-е хиннача лоархІамерча политически социально-экономически хувцамашта. Павильоне къаьстта белгалдоалаш дола хІамаш — къаьстта шоай тайпара электрифицированни оаз йоййташи дола мехка ши карт. Царех цхьанне шаьра хьахьокх СССР политически лоаттами шовзткъе итт шера из экономически дегІаахари. Электрифицировании йолча йоккхийча макеташеи диограммашеи шаьрагІа гуш хулийт цу павильона экспозици.

Выставкера чІоагІа хоза раздел хургья, директора хетачох, «Советски Союзо космически аре караерзаяр» яхача темо чулаьцача экспонатий сери. Цу разделе хьахьокх Дай-мехка космически Іилма Циолковскегара деиз хьа вай деношка кхаччалца легІаахар. Сага тІехвоале тамаш я йоккхалга диллача бокъонца шоаш маярраш йолча ракеташка, планеташта юкъе лелача станцешка, космически кемашка ца хьожаш. Экспонатий комплексо дувцаргда атом караерзярах. Болх беш йола моделаш, макеташ, керда прибораш — Советски Союзе атомни Іилма лоархІамегІара проблемаш таламе къестаеш хилара дола тешал. Хьажа баьхкараште ховргда изотопски ядерни излучении промышленноста. гІишлошъяра тайп-тайпарча доакъошка, биологе, медицине пайда мишта эц.

«Промышленности транспорти» яха тематически раздел йоаржжаяь хьахьекххай гкъаь павильоне. Цо хьахьокх мехка индустриализаци яр духьа советски халкъо лоаттабьча къовсама этапаш. Из советски техника ший тайпара парад я: станокаш, прибораш, электронни оборудовании а йолаш йола автоматически линии, шера ши миллион сом ахча кходеш йолча. пахаддаш болат ловладеча автоматически цеха макет, лаккхерча классах йола легковой автомашинаш, шовзткъа тонн мухь кхухьа самосвал, дунен тІа эггара низ болашагІа йола протонни ускоритель...

ХІаьта из тьмаш массазарьяр санна йолча тачкагарен белагарен хьама йолаеннайий. Дукха хІама ца шаш шовзткъа шу хьалхагІа гІаювхаш лаптеш а йолаш Россе массе минингера бІаь эзар саг вера хІанз Магнитогорски металлургически комбината корпусаш латтача Магнитная яхача лоам йисте...

«Химически промышленность» яхача павильона комплексе эггара хьалха хьахьокхаргда химически мехкдаьтта чакхдоаха индустри, гидролизни, хьунхимически целлюлознокаьхатеи промышленность, химически машиностроени дегІаахар.

Халкъо леладеча товарий павильон — хІанз выставка городоке хьалъеш латтарех йоккхагІъяр. Цун экспонаташ — ерригача союзни республикай, ткъаь итт министерстваи ведомстваи яйгача промышленноста предприятеш. ХІанзле а теншаме ала йиш йолаш да, теркальиц ше аьнна павильон кадерг ца хилар: цун стендаш тІа халкъо леладеча товарий шерра ассортимент — игрушкагара хьайолаенна мотоциклийи автомобилийи кердагІча маркашка кхаччалца.

Экспозицеш латтача моттигах кхоалагІа дакъа юрта боахама къоастадаьд. Цун толамех дувцаргда толашагІа йолча 500 колхоза, 480 совхоза. 330 Іилма-тохкама института экспонаташа, боккхийча Іилмахой балхаша.

Доазол дехьара туристаш дукхагІа цецбоахар СССР-е хьалдеш дола гІирсаш да, къаьстта а чуІе цІенош. Фрунзенски набережнерча гІирсий выставка цхьайтта павильоне йовза йиш йолаш я кердагІа йола советски гІишлошъяра техника, материалаш, гІишлошъерий опыт.

Миччахьа воде а лоархІамера компонент — сервис. Выставка болхлоша хьажа баьхкараште гойтаргда наха деча гІулакхий массехк тайпа — комфортабельни транспорт, союзни республикай къаман кухне поварашавиртуозаша шоай кулинарни говзал хьахьокхаргйолаш йола ресторанаш, кафеш, закусочнеш. ВДНХ — Москверча эггара дукхагІа сийна гІа гохача миІингех цаІ — аьхки тоаенна беш а хиина дІаоттаргья. Укхаза эзза тохаргда хоза хьадж йоагІача 85 эзар розана ши миллион совгІача тюльпана, флоксашта гладиолусашта.

Геннадий ГАЛКИН,
АПН корреспондент.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

СЕАТО БАРТ ЭГІАР

«СЕАТО» аьлча йоазув тІадолча здане хьалхашкара оагІув цІаькха а иккхай. Массехк ди хьалхагІа Франце цІаькха а хІама техар агрессивни тІема блокий американски политикана, Къулба-Малхбоален Азе договор вІашагІдоллача совета (СЕАТО) апрельски сессе дакъа лаца ца гигарца. ХІаьта цу блока цхьаькха члено — Пакистана 28 марта хьаккхайкадир. Вашингтоне хулача совета сессе хІанз из наблюдатель йолаш мара хургьяц аьнна.

Цу блока юкъе дакъа лоацача мехкий кхыча мехкашарча гІулакхий министраш тІахила безача СЕАТО совета аргІанарча сессена Франце бойкот кхайкаяро, американски кепайоазоно яхачох, хьахьокх, Францена вІашагІкхийттача Штаташтеи юкъера барт чІоагІагІа нигІа хилар. Ассошиэйтед Пресс яхача агентства корреспондента Джон Хайтауэра, сакхувш долча Вашингтона гІоазараша яха чу тІа а дегІа, Франце цу решенена духтІавоакх, керттерча даькъе, шин бахьанаца: 1) президент де Голла къоабальяц Вьетнамера США политика, хІаьта Вьетнам шин дийнахьа латтаргйолча совета сессе керттера тема хургйолаш я: 2) СЕАТО сесси чакх маяьлилге а, къулбехьен Вьетнаме тІом бе шоай бІувнаш ухийтача мехкий совещании хургйолаш я. «Вашингтоно — язду корреспондента, — из гІулакх Вьетнамера США позици къоабал ца яр са ца лоархІ».

Мидарра аьлча, ужжамоогаш я блока цхьаькха доакъашхочи — Пакистана мотиваш а. «Пакистан таймс» яхача газета дипломатически корреспондента Бурки язду, СЕАТО совета хургйолча сессех пайда эца лов США-на вІашагІкхийтта Штаташ Вьетнамера тІом шоаш цхьаь лоаттабеш а йоацаш, цу района мехкаша хьаллоацаш я аьнна хетийтар духьа. Царна ловра, йоах Бурки, СЕАТО-х НАТО санна йола тІема организаци елга, хІаьта из Пакистана хьаштаща духьала да.

Цу тайпара, 18 апреле Вашингтоне гуллургья СЕАТО совета сесси, гуллургья цу блока ши член практически юкъе а йоацаш. Сессе хургбац США, Англе Австрале, Нови Зеланде, Филиппинаи, Таиланда, вешта аьлча Вьетнамерча американски тІема тІа хІанзле а дакъа лоацаш долча мехкий министраш мара. Цар массане а, Англегар дІаниккхача, шоай бІунаш Къулбехьен Вьетнаме а дахийта, цига къулбехьенвьетнамски патриоташта духьала тІом беш да.

Укх деношка «Доон» яхача пакистански газето яздора, Вьетнамерча тІема дІахо эскалаци яра СЕАТО-с пайда эца безам болаш я США, яхаш. Цхьаькха оагІорахьара «Пост» яхача вашингтонски газето хоам бу, США правительства лаккхерча гІулакхаш тІарча школаша дукха ха йоацаш Гуаме хиннача совещане «бокъонца шоашта хеташ» йийцай ДРВ-ега тІом дІахьерах йола торо. «ВІашагІкхийтта Штаташ Къилбаселла Вьетнаме чухьалхарах дола дош оттаргдар», яхаш язду газето. ТІаккха-м, бакъдар аьлча, агресси йоаржаяра кхы тІа а бІунаши базаши эшаргьяр. Из тема-м яц ювцийта СЕАТО членашта хьалхашка яхьа США кийчлуш яр? Белгалдаьккхача бакъахьа хургда, хІанзза Сайгоне а хиина цІавена филиппински инарал Хесус Варгас Вьетнамерча «бІехача тІема» юкъе США-цен цар марионеткашцен цхьана гІулакхаш леладе кийча хилар.

Цудухьа тамаш а яц, эггар сакхетамегІа бола ВІашагІкхийттача Штатий партнераш чаккбаргбоацаш болча Азерча США авантюристически авькъа тІара дІабувла болабенна хилар. ТІа-тІа дукхагІа цар уйла тІайойийташ я тайп-тайпара социально-политически лоаттам болаш йола паччахьалкхенаш машаре яхарен цхьатарарча бокъонех цар цхьана гІулакхаш леладареи перспектива. Франции Пакистанеи даьха эггара тІехьагІара гІанаш — укх тІеххьарча хана шийна тІа-тІа шерагІа чикъ буллаш долча цу тайпарча гІулакха тешалех цаІ.

АФРИКЕРА ВІАШТІЕХЬА ЙОАЦА СОБЫТЕШ

Африка цхьадолча мехкашка политически событеш дегІаахаро сатем а бобу, оврцагІа а довх цу континентера прогрессивни гІозараш.

ДІадахача кІирагІ Сьерра Леоне яхача малхбузенафрикански паччахьалкхене военни переворот хиннай. Іаьдал бе деллад 120 сагах латтача Сьерра Леоне эскара эпсарий группо. Военни Іаьдалаша конституци леларгдоацаш соцадаьд, ерригача политически партеш дІахийцай, моллагІа тайпа а политически гІулакхаш дийхкад. Полковник Джаксон-Смит керте латтача Сьерра Леонерча военни доала политически наькъах лаьца хургдар дувца хІанз укх сахьата торо йолаш дац. Подполковник ше хьалхагІа политически гІозарашка кІезига возаш е переворот хинначул тІехьагІа ше воагІашехьа а штабни колледже курсашка из дешаш хиннача Англера Сьерра Леонера вена а вар. Сьерра Леоне информаце служба, бакъдар аьлча, «Нью-Йорк таймс» яхача газета тІа кепатеха арабаьккхар кхыча мехкий капиталовложенеш могаеш бола шерра хоам. Цу тІа иштта дувц налогий хьакъехьарча льготех а, мехкара боарам боацаш дукха пайдаш дІаоза торонаш хиларах а, кхыча мехкий предприятешта национализаци е дага ца хиларах а. Лондонски биржеви бюллетеннаша белгалдоаккха, военни переворот Сьерра Леоне шоай балхаш чакхдоахаш йолча лаьттагІара алмазаш доахача йоккхийча компаней (керттерча даькъе англиски) акцей курса Іаьткъа ца хилар. Мехка хІанз а латт тІема Іаьдалаша оттаяь чрезвычайни положени.

Цул кІезигагІа кхоккадалаца дола хьал эттад укх деношка Африка малхбоалене а — Французски Сомале — африкански материкерча Франце керттерча колоне. Цига референдум чакхъяьккхачул тІехьагІа колониальни администраце хьаккхайкадир, голосаш дукхагІа гулъяьй Франце «фордал дехьарча территоре» хІанзара статус Французски Сомалена йитара тІехьа латтараша, хІаьта кхычарех тийша хІама доацаш хилара тІехьалаттараша 40 процент голосаш мара гулъяьяц. Дукххача африкански мехкий кепайоазон органаша, белгала аьлча, «Дейли нейшн» яхача кенийски газето лоархІ, референдум кхерам тІатувсача хьалашка хиина а «дог тешадеш ца хиина» а хилар. Газето дІадех ООН-а тІахьожам а болаш керда референдум елга. «Таймс оф Замбиа» яхача газето а иштта белгалдоакх, референдума хьакъехьа шеко хилара доккхий бахьанаш».

«Нэшнелист» яхача танзанийски газето ший оагІонгахьара духхьала бехке ю колониальни администраци референдума результаташ цо харцахьа яхарах.

Французски Сомали кхычарех тийша хІама доацаш хилара тІехьалаттараша дукххача наьха митинг йир Джибути яхача территоре административни центре. Улицашка баррикадаш эттар. ГІайтта нах колониальни бІунаша тоІабеча хана 11 саг вийнав 20 совгІча сага човнаш яьй. Цхьаболча обозревателаша Французски Сомалера хьал кхы тІа а кхохкадала тарлуш хиларах дувц.

Сатем байна да марта тІеххьара деноШ Нигере — 56 миллион саг вахача йоккхача африкански паччахьалкхене. Областех цхьанне — Малхбоалехьарча Нигере — дІадех шийна автономи йоккхагІа лулга, хІаьта юстарагІча националисташа дІадех кхыметтел из область федерацена юкъера йоалийтилга а. «Ший лоІамера Биафра республика» хьаергья шоаш яхаш кхерам гІатувс цар. Цу гІулакхо екъалуча дІакхоачаергьяр Нигери. Цунах мехка яхача тайп-тайпарча племенаша шоайла моастагІал лоаттадарах лаьтта Іац укхаза, гучох гІулакх. Хьокхаме да, йилла лаьрхІача Биафра республико чулоацаш йола районаш дукхагІъяраш, малхбузехьарча компанеша мехкдаьтта доахараш хилар. Нигери екъалар хьаштхургдацар африкански мехкий чухьара барт-цхьоагІо толхае гІертача, Катанга Конгох хьакъоастае, Баротсе яха провинци Замбе союза юкъера чккха гІийртача империалистически низашта мара.

Цу ерригача событешка цхьа юкъарча, «Аль-Ахбар» яхача египетски газето уйла тІайохийташ дола хІама да. «ДІадахача кІиран событеша къаьгга шаьра хьахьокх, йоах цо, африкански континент империализмо ший тийшача балха юкъеерзаеш хилар». «Революсьон Африкэн» яхача кІиранна цкъазза арадувлача алжирски газето белгалдоакх, хьалха хиначча колониальни державаша низ бара кхоачамбалла йола средстваш африкански континенте лоаттаеш хилар. Кьона мехкаш экономически дегІаахара новкъарле еш хилар. «Цу тайпарча хьалашка, белгалдоакх кІиранна цкъазза арадувлача газето, шай кхел ший бе йолла еза Африка... Керда решенеш лаха еза вай»...

А. БИРЮКОВ,
В. КУЗНЕЦОВ.
(ТАСС).

4 АПРЕЛЬ—ВЕНГРИ ФАШИСТСКИ ГІАЬРАХОЕХ МУКЪАЯККХА ДОЛАДЕННА ДИ

МАЙОРАГА СОКОЛОВГА ДАЙТА КАЬХАТ

Ма сиха дІайода ха! Цкъаза хет из дерригa селхан хилча санна. Цхьабакъда, будапештски королевски двореца тІа кортамукъале яхьаш ена цІе байракх егІа ткъо шу совгІа ха яьннай. ХІаьта 1945 шера бІаьстанарча апрела дийнахьа дІайолаелар халкъа Венгре паргІатонбІаьсти.

Ткъо шу совгІа ха... Цу юкъагІа довзаргдоацаш тоаденнад, хозденнад венгерски лаьтта. Къахьегама наха керда вахар хьалдераша де а доакерда вахар хьалдераша де а доагІаш доакхал ду шоашта карагІдаьнначоах.

Гитлеровцаша аьча човнашта дарба даь яьннай Дунай тІа улла хоза город а. Будапештцаша низ ца кхоьн беш къахьийгар тІаьши заводаши, нах чубаха цІеноши вокзалаши тоанах чубаха цІеноши вокзалаши тоаеш. ХІаьта а нагахьа санна шо Будапеште доагІе, дукххача а цІеной пенаш тІа гургья цхьан хана хинначун лар.

А, уж яц минайн йоккхийча торпий гаргийи лараш. Уж да советски тІемахоша дита йоазош. Эрсий меттала лазаь уж кхо дош хІара венгро кхетадеш да: «Хьежад. Минаш яц». Цхьайолча хана цу йоазонаш кІала латт минаш дІайоахаш хиннача салтечун тайпан цІи а.

Са вана яхаш йолча Паннония улицагІа, № 21 йолча цІен пена тІа хІанз гуш да ялх алап: «Козлов». Сона цІаккха а бІаргавейна саг вац из. Сона хац тІом хьалехьа из мала хиннав — колхозхо, шахтер, болхло, дешархо: сона хац из Смоленщинера е Москвера, Сибарегlара е Ленина цІерагІча городера из вий а. Из лаха гІерт со, бакъда, цох кІезига хІама хов сона — цун тайпан цІи йола итташ нах хиннаб са Будапешт мукъайоаккхача дакъа лоацаш.

Боккъалдар аьлча, Будапеште ва ха хІара саг хургва «шийн» Козловх дувца йиш йолаш. Цхьан саловх дувца йиш йолаш. Цхьан салтечун цІи хиннай Иван — моцал дала доаллача бера шоколад еннай цо. Вокхан цІи хиннай Василий — цо дІайийххкай йоккхача сага хиина чов. Из сержант хиналгеи нах лозабар кхераш дов де аьттув болча цІеп подвалачура ара а ваьлла массанена бІаргагуш веннилгеи мара кхы хІама хац кхоалагІчоах.

Цу тайпара дукха хІамаш дага кхоаб венгерски столице бахача нахa. Царех дукххачар советски нахага каьхаташ а кхухьийт.

ДІадахача шера тха городa хилар цуп эггара хьалха хиина советски комендант, хІанз советско - венгерски доттагІален Общества хьинар долла деятель инарал Замерцев. Цу сага хІанз а тІехьа сий ду са городе бахача наха.

Іалаьмате дикача сагах — майорах Соколовх (цун цІин даь цІир дага агІац сона) хоза а хетаьш бІарг тохаргбар аз. 1945 шера январи феврали бетташка Будакеси яхача будапештски пригорода комендант вар из. Из комендант хиннача районе бохабанза биса фашисташ юха а гІейттача из вивалазар доаллаха уллача детдоме кхоачамхилал маьхх йий хьажа.

Цу детдоме со а вар. Тхоца вар Словакера велла вена 14 шу даьнна са дика новкъост Иштван Вайсловнч. Цун даи нанеи фашисташа боабьбар. Эрсий мотт а Іомабаь дукха ха ялалехьа советски комендатуре переводчик хилар цох. Майор Соколовна дукха везавелар кІаьнк. цул тІехьагІа цо цох ший воІ а вир. Иштвана лелайора кубанка яха кий, гимнастерка, иккаш, хІаьта тхо, бераш цунах чІоагІа хьага а хьагар. Майора гІулакх деш хинна тІема дакъа малхбуленгахьа дІадодаш пунцa дІавахар полка воІ Иштван а.

Будакесе комендант хиина майор Соколов а бера ханара сай новкъост Иштван Вайслович а сайна корабоагІаргхиларах дог диллаза ва со.

Уж тханцига — Будапеште бахка мег. Царна дагайоагІа хургья йомехаяь хиина тха столица, хийи электрически сердали йоацаш хиина городаш, мецача наьха городаш. Кердача Будапеште цар дика гид хила хьожаргва со. Аз бугаргба уж ткъьин шиъ шу хьалхьа къиза тІемаш лаьттача. хІанз хоза кийчбленна, ираах дегаш диза нах лелача улицашка, майдашка гІолла. Аз бІаргадойтаргда царна дунайски тІаьш, столица музеяш, театраш, Лальманьоша, Андьалфельда, Атилла Йозефа цІерагІа йола нах чубахача цІеной керда кварталаш.

Шерагара шу массаза доала денгІайоагІаш а хоалуш а латт венгерски столица. 70 эзар сага лаьрхІа столица керда район хьалъе дикагІа йола проект оттаяра конкурс кхайкаяь гІишлошъеча Министерстваи Будапештски горсоветои.

Нагахьа санна са новкъостий Будапеште боагІе царца Геллерт яхача лоам тІа варгва со. Цигара Іочухьежача гуш хургья башха хоза Будапешт. Укхаза латт пальмови гейдолг бе а доаллаш бронзах хьаьчча кхалсага фигура — из да венгерски лаьттана машари паргІатои дахьаш баьхкача советски тІемахошта оттадаь памятник.

Иштван КУЛЬЧАР,
венгерски публицист.
(АПН).

Будапешт, телефонаца.

«ГІАЛГІАЙ ФОЛЬКЛОР»

Нохч - ГІалгІай книжни издательствас кепа а теха укх деношка арахийцад Нохч - ГІалгІай истореи, меттеи, литератураи Іилма-тохкама института Іилмай болхлочо Мальсагова Абос оттадаь «ГІалгІай фольклора» шоллагІа том.

Геттара гаьнарча хана деиз даьша шоай къонгашка а дувцаш, цу къенгаша шоай тІехьенашка а дувцаш, тІа-тІа шаьрлуш, хозагІа хулаш, цІенлуш вайга хьакхаьча произведенеш я вайнаьха багахбувцама юкъеяхараш. Цар тайпаш эргаш да: бахача наха низаш деш а къиза а хиннаб яхаш бувцача наьрт-орстхоех дола дувцараш, царна духьала къовсаш хиннача вайнаьха турпалех дола дувцараш, адмаша шоашта хьаштдар, шоашта дезар хестадеш а шоай бала кодабеш а даьха иллеш, турпалий иллеш, безама ашараш, фаьлгаш, оакхарехи хьайбаехи дола дувцараш, бегаш, кицаш, кІоанолгаш, иштта кхыдараш а. Къаьстта боккха художественни а исторически а лоархІам болаш я сборника юкъеяха наьрт-орстхоех йола произведенеш.

Дешараша чІоагІа безаме тІаэцаргйолаш, чулоацам хоза болаш, произведенеш дукха я вай дувцача сборника тІа, дукха я молаай сутарал, хІилла, кхыйола во оамалаш гучайоахаш йола произведенеш.

Адамий кІоарга уйла, ира дош, пар шоай Даьхенцара, хьаьнала къахьегача нахацара безам гойташ да сборника юкъедаха дукхагІа дола иллеш.

Х. ГУВЛОЕВ.

ФУТБОЛЬНИ СЕЗОН ХЬАЙИЙЛЛАЙ

Самардийнахьа вай мехка дукхача городашка хьайийлай СССР футболах хьалхара моттиг яккхара йола аргІанара, XXIX чемпионат. Из ди бІаьш эзараш болча наьха доккха цІей да.

Футбол езарий ха безам хургба укх шера вай команде фу хувцамаш хиннад. «Тереке» ловзаш бац нападающеш В. Косов, Н. Чупахин, Э. Цинцадзе, тренерски балха тІа вахав Х. Данилов. Цхьабакъда, царна меттел командe ловзаш ба кьона футболисташ Толстов, Вырыпаев, Морозов, Шаулов, кхыбараш а. Хьалха санна ловзаш ба Кочергин, Дудаев, Рыженков, Михеев, Сальков, Каюшников.

Орджоникидзе цІерагІча стадионе 2 апреле «Терека» командаца вІашагІкхийтар Ригера «Даугава». Цу командаца хьалхагІа диазза лайзаб грозненцаш. Цхьабакъда, прибалтикера хьаьший цІаккха а эшабе мегадац вай спортсменашта: шин матче «Даугава» котъяьллай, хІаьта шозза цхьаккха а кот ца воалаш чакхдаьннад ловзар.

АргІанарча матче а реванш яккха вІаштІехьадаланзар «Терека» футболистий. 90 минота лаьтта къовсам цхьаккха а команда кот ца йоалаш чакхбаьлар.

Ловзар дІадолалушше а атаке чухьед грозненцаш. Цхьабакъда, шоайла лерттІа бувзам боацаш, цхьа барт боацаш ловз вай нападающеш а полузащита а. Цудухьа хьаьшаша атта йохаю цар чоалхане йоаца комбинацеш. Хьалхарча 45 минота дукха къахьега дезанзар «Даугава» вратара, хІаьта вайчун ше лораю наІараш шозза-кхозза кІалхаръяха йийзар.

СалеІа арабаьнначул тІехьагІа сихагІа, тактически говзагІа ловз «Терека» футболисташ. Цхьабакъда, бургац нийса дІачутоха езача дІатІакхаьчача деррига а дох. Ала деза «Даугава» защитникаш сабаре а бІубенна а лейзалга, хІаьта Іалаьмате кхераме яр рижаний контратакаш. Бургац чутоха йиш йолча дукххача торонех пайда эцанзар шинна а командас.

Цхьоалагlча апреле лейзар

* * *

«Даугаваи» «Терекеи» дублирующи составаш. Счет 2 : 1 а йолаш грозненцаш котбаьлар. Шаккхе а бургац чутехар полузащитника Акопова.

Редактора зам.
А. А. МЯКИЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан республикен Грозниа гІолла енхан латтаргья. Малхбоалехьара гІийло мух хьекхаргба. Республике 8—13 градус, Грозне 10 — 15 градус йовхал хургья. 5—8 апрелага кхаччалца Къулбехьен - Малбоалехьара гІийло мух хьекхаргба, Йоачан хургьяц. Дийнахьа 10—15 градус йовхал, бийсанна 3 градус шелалгара 1 градус йовхал а йолаш хаоттам хила тарлу.

Метеостанци.

САЛОІАЧА САХЬАТА

КЪАЬНАРА ХЬАДЖ Я УКХАЗА

Ший тайпара кхы цхьаккха доаца «хоза хьадж йоагІа маьждиг» да Тебризе (Иран): цун пенаш деттад мускус теха маркхал юкъе а ухийташ. Цун хьадж холу кхыметтел хІанз а — ялх бІаь совгІа шу дІадаьнначул тІехьагІа.

КЪУ МАЛАГІА ВА!

Цхьан американски банке корзагІбаьнна къувзар нах. Кассе — 500 доллар тоьацар.

— ШоллагІча кассираца цхьана, — корзагІбаьнна аьлар хьалхарча кассира банка директорага, — массанахьа а цІаькха а хьежав со, сайга диса ахча лаьрхІад, цхьабакъда, 500 доллар, хьалхагІа а санна ца тоъаш да.

— Уголовни полицега хоам бе безаргба, — денкъа аьлар директора.

Полице шаккхе а кассир лаьца чувеллар. Цар болх беш хиннача цІагІа цІаккха а ца хувцаш пост оттаяьй. Делкъийга хІама дуа ха йолаш, дежурни полицейски кофи молаш вагІача хача, цІаьхха бІаргаяйра цунна корах чуиккха попугай: кассови истола тІа Іохайра попугай, банкнот зІокара юкъе а дегІа... юха ара а иккха дІаяхар.

Сел хала а хиннадацар Іомаль йолча цу амазонски попугая нийсса дехьа оагІорахарча цІагІа вахача ший даьна хам-ханнахьа фос кхухьаш хинна ха хилар. Шаккхе а, тІехьа решетка а йолаш, чуделлар уж: «дрессировщик» набахтеи къу зоопаркеи.

ЗООЛОГЕ ПРОФЕССОР БЕРНАР ЭЙВЕЛЬМАНС:

Кене, Камеруна, Конго цхьайолча областашка тахан а тІехьа дувц шаьра цІока долаш, текхарга бар санна корта болаши жирафа яр санна йІаьха фоарт йолаши долча Іамашкеи дІавохалургвоацаш йолча ушалашкеи дахача Іалаьмате доккхийча хьайбаех. Цига бахача наха дувцачох, цхьаккха саг поархІавац цу Іалаьматий паччахье ваха, цхьабакъда, цкъаз уж шоаш-м хул нех бахача юкегІолла даькке, нах унзарбоахаши бІарчча юрташ пелхаеши.

Фуд из — хьадагалаьца фантази я, бегашта дувцаш да. Цу дувцараша хьалхашка оттаду вайна миллионаш шераш хьалхагІа яйнача динозаврий бокъонца дола кийса портрет... Тамаш я динозавраш хІанз а тІехьа вай планете гІолла лелаш я аьнна ала поархІавергволаш саг хуле.

Цхьабакъда, цхьаькха оагІорахьара, дукхагІа болча Іилмахошта хет, динозавраш хувцаенна климати лаьттан ландшафти ла ца а могаш яйнай аьнна. Цхьабакъда, Лаьттан кхыча областашка санна, сел доккхий хиннадац уж хувцамаш Центральни Африке.

ХІанз а цхьанахьа Центральни Африкерча дІаюкъе воалалургвоацаш йолча тропически ушалашка белггала яхаш хила а тарлу фаьлгашка ювцараш санна йола мезозойски замалахьара драконаш!..

ГЕОЛОГЕ ДОКІОР А. С. ЛОУТОН:

Мел аьлча а, материкаш меттахьа ювлаш хилар бакъда! Аравера хьайолаенна Сомале дІакхаьча дІахо йолхаш йола вадеш (долха хиш докъалуш йола екъа атагІенаш) гучаялaро тешал ду Аравийски ах гІайре меттахьа аьнна йодаш хилара. Ткъо миллион шу гаргга са хьалхагІа йолаеннача цун сухал шера ши сантиметр я.

КХЕРТОЙ БЕРДАШКАРА РТУТА «ТОАТОЛАШ» КОРАДАЬД ГЕОЛОГАШТА АЛТАЙСКИ ДУКЪА БОСЕШКА

Ртутни оала оаса боаллача Ферганчски атагІенна гобаь латтача Къулбехьен Киргизе поамашкара каст-каста корадоагІа ши-шегІа хьахиннача ртута «тІадамаш». Цхьабакъда, цу маьхерча металла бІарчча гоетолаш духхьашка корадаьд. Цхьан кІирагІа лаьттанна кІалхарча ганзашкара хьалхар массехк килограмм.

1967 шера арадаьннача № 1 йолча «Вокруг света» яхача журнала тІара.

Дунеи тІа вац текхаргех ца кхераш вола саг. Цхьабакъда, лаьттан тІа я хІара денна ца кхераш бІаьш нах ухаш йола «текхаргий паччахье». ХІаьта эггара тамашега дар фуд аьлча, из да, цига ухача нахах цхьанна а сага текхаргаша церг теха моттиг хІанзалца хьа нийсьенна ца хилар.

Из моттиг — Малайерча Пинанга яхача гІайрен тІара Пинанга храм, е Текхаргий храм.

Цу храме дах эзараш текхаргаш — дохьаж доаллача кобрашкареи доккхийча удавашкареи даьнна кагий «минуташка» кхаччалца дараш. Дийнахьа, массаза а, тхьайсе дадаш хул храма чу даха текхаргаш, храма колоннашта гонахьа къаьрче е цІенъюкъе хьарчча дийше. Цун бахьан сенах латт аьлча, из латт, делкъийга ди дІоахденнача хана эттача йовхало а памазаш деча гана петаеча хІамаех ухача кІурах йоагІача хозача хьажо а текхаргаш бІогорадоладеш хиларах. Сарахьо, малх чубизачул тІехьагІа, памазаш даь доалача хана, текхаргаш «дий-лу».

Пирота (Югослави) яхача города юххерча Беле яхача юртара ахархо Ранджела Йович волча дах даим юртан аькхи жа дажача даьгІеннеи юкъе йорт кхухьаш пела цхьа маІа циск. Цхьа-ши ди цІагІа а даьккхе, юрта пхи километр гаьна уллача лоаман даьгІене хьалдода из, хІаьта массехк ди даьннача гІолла юрта юхадоагІа.

Даьша, шоай циска из оамал теркал а яь, цунах пайда ийцар юртара хоам даьгІене хьалбахьараи цигарбар юха Іобараи. Бий ког болча почтальоно тешшаме хьали Іои кхухь шийна пергех дІадехнаш дола записка.

1967 шера арадаьннача «Наука и жизнь» яхача журнала 1-ча номер тІара.

1967 шера Ленински премих яккха аьнна СССР художниний Союзеи СССР художествай Академеи дІачуэнначча, РСФСР халкъа художника Ю. И. Пименова «Керда кварталаш» яхача сурттий серена юкъейоагІа ер йиъ полотно. Аьрдехьара аьттехьа: «Керда номераш», «Кхоанарча улица тІа саг йоалаяр», «Нуснал», «Хьаьха баьхна зрителаш».

ТАСС фотохроника.

ЛадувгІа

4 апрель, 1967 шу.

РАДИО: 6.30 — Нохч-ГІалгІайчен лаьтталеладерхо (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 7.50 — Хоамаш. 7.10 — «Грозненский рабочийи» «Комсомольское племяи» газетий обзор. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.30 — Кьона тІехье (гІалгІай меттала). 16.05 — «Кавэнергомонтаж» треста монтажникий заказех оттадаь концерт. 16.30 — МалгІабика района партийни дешара сете дешилга дІа мишта доаз. Беседа (гІалгІай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала). 17.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.15 — «Грозненский рабочий» хьалхара поэташ яха литературни передача (эрсий меттала). 17.30 — Советски паччахьалкхе болхлойи ахархойи паччахьалкхе (эрсий меттала). 17.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

УКВ: 9.00 — «ДІалокх В. В. Софроницке» яха музыкальни передача. 9.44 — «Ший даьхе кораяй цунна» яха литературни радиокомпозици. 10.08 — «Венгерски халкъа иллеш» яха передача. 10.38 — «Максим Горьке вахара творчества иллеш» яха школьникашта йола радиокомпозици. 11.10 — «Республика заслуженни артист Е. Кибкало» яха концерт-очерк. 18.00 — «Маэстро къонал» яхача В. Райчева оперетта монтаж. 19.30 — Халчара ашараш. 19.31 — «Іана фаьлг» яхача спектакла радиокомпозици.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.00 — Бераштa дола фильм. 18.15 — «Юртара вахар» яха передача (гІалгІай меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Сийлахь цІа тилла хьакъхьараш репортаж (гІалгІай меттала). 19.05 — Телевизионни кердадараш (нохчийи гІалгІайи метташка). 19.35 — Англиски метта урок. 20.05 — Шоана, бераш! 20.15 — «Боадонна духьал я сердало» яха телевизионни программа. 20.45 — Йоккхача искусства оагІонаш (дувц Андрониковс).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; партийни вахареи культуреи отделий — 3-42-30; промышленноста отдела — 3-34-38; юрта боахама отдела — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; отделов партийной жизни и культуры — 3-42-30; промышленного отдела — 3-34-38; сельскохозяйственного отдела — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05086. Заказ № 1684.